
Prøver – Evaluering – Undervisning

**Dansk
Maj-juni 2007**

Indhold

3	Indledning
5	Læsning
13	Om prøven i læsning ved folkeskolens afgangsprøve maj 2007
15	Retskrivning
24	Skriftlig fremstilling
38	Ny karakterskala – i skriftlig fremstilling
40	Mundtlige prøver
43	Oplæsning
46	Prøveform B
53	Afrunding

Indledning

2007 har været et år med mange omvæltninger på hele prøveområdet – og selvfølgelig også i dansk. Først og fremmest var læseprøven ny og satte fokus på færdigheder, som ikke tidligere har været direkte prøvet ved folkeskolens afgangsprøve.

I sommeren 2006 kom den nye bekendtgørelse og i løbet af efteråret fulgte så vejledningen. Mange lærere deltog i kurser om prøverne rundt omkring på CFU'erne og i kommunale sammenhænge. I løbet af marts måned var over 500 beskikkede censorer på kursus, og også en del af de kommunale censorer deltog i lokalt arrangerede kursusforløb. Så vi kan med glæde konstatere, at rigtigt mange har været interesserede i at lære om de nye muligheder, prøveområder, vurderingskriterier, procedurer og meget andet.

Man kan altid se på fornyelser fra to vinkler – enten er det en kraftig forstyrrelse af alt det, man kender godt i forvejen, eller også er det en kærkommen forandring af noget, der er blevet forældet eller bare ikke fungerer optimalt. Rundt om på kurser og møder – og i elektroniske konferencer har vi mødt begge udsagn – og en hel del midt imellem. Nogle har syntes, at det gik lidt for stærkt, andre, at det var uoverskueligt, men heldigvis har mange delt den opfattelse, at den udvikling, der foregår i danskfaget, også skal afspejles i prøverne, og det er der basis for nu.

En systematisk gennemgang af slutmålene for dansk og en stærk anbefaling fra den nationale handlingsplan for læsning har sammen med gode erfaringer fra en del år med forsøg i prøven i dansk været grundlaget for den sammensætning, som prøverne i dansk har nu. Der er et mere detaljeret fokus på forskellige færdigheder, og der er – ikke mindst med prøveform B i mundtlig dansk – mulighed for, at prøverne virkelig udnytter de potentialer, som eleverne tilegner sig gennem et selvstændigt arbejde med danskfagets mange områder.

Ved dette års prøver blev det indført, at elevernes prøvebesvarelser bliver rettet af en beskikket censor og en kommunal censor. Mange lærere er kede af, at de ikke skal rette elevernes slutprodukt fra folkeskolen. Det har tidligere givet anledning til mange gode, faglige samtaler mellem lærer og censor. Den faglige snak må nu flyttes mere ud i fagteamene og på kurser, for behovet er der jo stadig.

Fra censorside har det største problem været, at man ikke pr. automatik har set den anden parts karakterer. En del beskikkede censorer har valgt at vedlægge et brev, hvor de beder skolen om en kopi af den endelige karakter. De fleste skoler har derefter givet tilbagemelding.

Evalueringerne af årets prøver fra de mange beskikkede censorer hjælper os til at få et overblik over, hvorledes det så er forløbet. Og selvfølgelig har der været børnesygdomme. Det var vi forberedt på, men de har ikke været alvorlige og krævet akut indlæggelse, men mere givet anledning til, at tilrettelæggelsen og udformningen af prøverne kan kvalificeres endnu bedre. Det indholdsmæssige arbejder opgavekommissionerne i hhv. læsning og retskrivning og skriftlig fremstilling hen over skoleåret på at inddrage i deres udformning af de kommende prøveterminers opgaver. Det praktiske – og ikke mindst de mange kommentarer

om logistikken og aflønning er viderebragt til Skolestyrelsen, som medtager de forskellige erfaringer og bemærkninger i deres videre tilrettelæggelse af prøverne. Noget lader sig umiddelbart ændre, andet er indskrevet i bekendtgørelser og kræver en anderledes behandling.

Under alle omstændigheder skal alle, der har bidraget med evalueringer og kommentarer til prøveterminen maj-juni 2007 have stor tak for deres indsats. Vi vil i denne evaluering forsøge at viderebringe de generelle og gennemgående tilkendegivelser til de forskellige dele af prøverne i dansk.

I det følgende er alle direkte censorcitater markeret med *kursiv*.

*Lise Vogt og Birgitte Therkildsen
Fagkonsulenter i dansk*

Læsning

Ved forårets skriftlige prøver i dansk blev læseprøven det helt store samtaleemne både på skolerne og i pressen. Meningerne var meget delte. Var den for svær? Målte den mere læsehastighed end indholdsforståelse? En ting er sikkert. Prøven har bevirket et markant fokus på læsning. På mange skoler har man indført såkaldt rullende læsning, så en hel skole fx i flere uger læser i den samme time. Det kan foregå ved, at eleverne i første uge alle læser i første lektion – uanset hvilket fag, de har. I anden uge er det anden lektion etc. Det bevirker, at læsningen ikke kun bliver et ansvar for dansklæreren, men for alle skolens lærere. Eleverne skal lære at læse i alle sammenhænge.

Planen for en skole kunne se sådan ud:

I skoleåret indføres der 4x4 uger, hvor hele skolen læser.

1. uge	2. uge	3. uge	4. uge
1. lektion	2. lektion	3. lektion	4. lektion

Skolen skal have eleverne klædt så godt på som muligt til de læseudfordringer, de hele tiden bliver mødt med. Og når selv dygtige elever mangler tid til at færdiggøre arbejdet, må vi tage det som et tegn på, at læsning hele tiden – igennem hele skoleforløbet – skal være på alle fags dagsorden. For at være en rigtig sikker læser, skal man både kunne læse med forståelse og med en høj hastighed.

Her er nogle betragtninger over prøven ud fra et sammendrag af, hvad censorerne mener om årets læseprøve, og afslutningsvis bringes et notat fra formanden for opgavekommissionen i læsning og retskrivning.

Prøven som helhed

- Det er virkelig dejligt, at der nu fokuseres på læsning i de ældste klasser – både ved den mundtlige og den skriftlige prøve, så læseprøven er forhåbentlig kommet for at blive.

Prøven bliver selvfølgelig justeret i de kommende år, og en af de ændringer, jeg meget gerne vil se, er en opdeling af prøven i en hurtiglæsningsdel og en indholds-læsningsdel.

Selvfulgelig er det godt, hvis alle får sat læsetempoet op, men vi tilstræber jo også, at eleverne bliver gode til at indholdslæse. Som prøven fungerer nu, er der helt klart størst vægtning på hurtiglæsning.

- God idé med en læseprøve, men jeg mener ikke, at man får en brugbar måling af elevernes læsestandpunkt, bl.a. fordi der er for kort tid til for meget tekst. Groft sagt viser prøven, om eleverne er gode til at skimme en tekst og til at se bort fra

indholdsforståelse og sammenhæng. Det drejer sig om at beherske en teknik og lægge en taktik for at komme hurtigt gennem teksten. Det ser man bl.a. illustreret ved de mange elever, som har få eller ingen fejl før tekst 5, som de så ikke har nået eller har gættet sig igennem. Disse elever har ofte fået 9, 10, eller 11 i retskrivningsprøven. Hvis de har det, er de gode læsere. Men de har ikke kunnet abstrahere fra tekstens sammenhæng og indhold, og har derfor ofte fået et misvisende resultat.

- Hvorfor ikke give mere tid eller mindre tekst? Det vil efter min mening højne kvaliteten af evalueringen. – Jeg er sikker på, at de fleste elever kun har en svag fornemmelse af, hvad der egentlig stod i de tekster, som de læste.

- Eleverne havde problemer med at nå prøven. For svær i forhold til tiden og diktaten. Få topscorere, men mange bundskrabere.

- Enten skal mængden af læsestof med opgaver decimeres eller også skal der gives mere tid.

Opgaven tester ikke hvor gode eleverne er til at læse, men hvor hurtige de er til at læse!!!

– Tekstmængden er meget omfattende, hvilket betyder, at eleven må skimme samtlige tekster for at nå alle opgaver.

- Det er ikke rimeligt at måtte skimme de skønlitterære tekster, da eleverne næppe har arbejdet med den teknik.

- Det vil være værd at overveje, hvorvidt teksterne i læseprøven skal være vedkommende for eleverne. Dette tilstræbes jo i andre prøver.

Mange – de fleste – byder læseprøven velkommen, men det springende punkt er tekstmængden, sværhedsgraden og tidsfaktoren.

Baggrunden for, at læseprøven har sit nuværende udseende er denne. Da det politisk blev bestemt, at der skulle være en læseprøve, som skulle have en selvstændig karakter, gik opgavekommissionen i gang med at udarbejde en sådan. Kommissionen fik hjælp fra blandt andre Lene Møller, som i mange år har været med til at fremstille TL-prøverne. Da de første udkast var blevet lavet, blev de afprøvet på et stort antal 8.-klasser. Resultaterne fra disse afprøvninger blev sendt til en såkaldt item-analyse. Ved en sådan analyse bliver det undersøgt, om det, man vil måle, rent faktisk bliver målt. Det viste sig, at prøven på det tidspunkt var for let, så der blev tilføjet en tekst, og opgaverne blev også gjort lidt sværere. Herefter blev der lavet en afprøvning på et passende antal 9.-klasser. Disse afprøvninger gav en større spredning blandt eleverne. Her var altså udfordring for alle eleverne, og det var netop intentionen.

I instruktionen til eksempelprøverne, der blev udsendt i november måned 2006, blev der gjort opmærksom på, at det ikke ville være alle elever, der nåede alle opgaver. Denne ordlyd var der nogle, der fandt demotiverende for eleverne, men det var jo netop for at indikere, at sværhedsgraden var forøget.

Ud fra dette koncept blev årets læseprøve produceret. En del har givet udtryk for, at prøven var sværere end eksempelprøverne. Det har ikke været tilsigtet, men det skyldes måske, at der er lidt flere opgaver, hvor der indgår fortolkning.

For at sikre så ensartet en sværhedsgrad som muligt fremover, er der nu blevet indført et system i opgaveproduktionen, så hver opgave tildeles et point fra 1-3, hvor 3 markerer de sværeste opgaver. Dette system kan forhåbentlig sikre en så ensartet opgaveproduktion som muligt.

- Det er rimeligt nok at ville afprøve både læseforståelse og læsehastighed. Men årets prøve tog muligvis munden for fuld. Det var min fornemmelse, at selv dygtige læsere havde svært ved simpelthen at nå at læse alt. Samtidig tror jeg man er nødt til at have mindst 50 opgaver for at kunne få validt bedømmelsesgrundlag. Det bør overvejes enten at afkorte tekstmængden eller at afsætte fx 15 minutters mere prøvetid.

Hvis prøven bliver gjort elektronisk på et tidspunkt, vil man måske nemmere kunne skabe en god balance mellem læsehastighed og indholdsforståelse, men indtil videre er der ikke planer om det.

Tekst 1

Pjecen *Pas på kørekortet* klarer eleverne rigtig godt. Opgaverne bliver betegnet som gode, nemme, relevante og entydige. En del censorer gør opmærksom på, at det var unødvendigt og forvirrende, at pjecen både var trykt i læsehæftet og lagt ind i opgavesættet. Det blev gjort for at fremtidssikre sættet, da både sommerprøven og decemberprøven ofte bliver brugt til terminsprøver og i den daglige træning, men det vil blive overvejet fremover, om det er en god ide.

Den rigtige pjece gør opgaven autentisk. I den daglige undervisning er det en god ide at lade eleverne finde oplysninger i pjecer, køreplaner, brochurer o.l. for at indøve deres skimmeteknik. Det er en færdighed, som de hele tiden har brug for.

- Tekst 1 er idemæssigt godt fundet på, da der jo altid er fokus på "det om kørekortet".
- God idé med en brochuretekst. Den er relevant og nødvendig at kunne tilegne sig. Det ret fyldige indhold og svært overskuelige layout og de mange udsagn, som ligner hinanden, gør teksten tidskrævende. – De fleste elever har klaret den godt.
- En meget nem opgave, som eleverne tydeligvis pga. manglende information/træning har brugt en del tid på.
- Brochuren bør kun forekomme en gang i materialet – enten i særskilt hæfte eller i opgavehæftet.

Tekst 2

Den mytiske fortælling *Den onde bror* forekommer ikke eleverne svær. Teksten er overskuelig. Dog er der en del, som bliver i tvivl i opgave tre og glemmer, at der kun er ét rigtigt svar til hvert spørgsmål.

- Denne teksttype er let at forstå indholdet af, og mange elever er i stand til at forstå det læste og dernæst kunne besvare, næsten fejlfrit, de stillede spørgsmål.

Tekst 3

I *Fest uden kemikalier* begynder der at komme flere fejl. Det er en lang artikel fra Samvirke, og der skal læses grundigt for ikke at lave fejl. Det er den første tekst med tilhørende parentesopgaver. Opgaverne er for en dels vedkommende lavet ud fra en skabelon, der siger: Der er fire valgmuligheder: et rigtigt svar (stakkene), et næsten rigtigt svar (dyngerne), et helt forkert svar (opvasken) og et meget skævt svar/vrøvlesvar (mængden).

Når der er et rigtigt svar og et næsten rigtigt svar, skal eleverne virkelig tæt på teksten for at svare rigtigt. Og opgavestillerne skal selvfølgelig passe på, at den tætte svarmulighed ikke ligger så tæt på det rigtige svar, at det er urimeligt ikke at anse det for korrekt og passende i sammenhængen.

- Rigtig god opgave med en sværhedsgrad, som passer fint til 9. årgang.
- Her begynder fejlene at komme, måske bl.a. fordi man skal vælge ord, og ikke besvare spørgsmål, og fordi teksten er "voksen" og ligger ret langt fra elevernes interesseområder.
- Der er også mange eksempler på, at der kun er små nuanceforskelle på de ord, som der skal vælges imellem.
- Der var mange, som valgte ordet "solgt" – synsvinklen skal lige på plads. Gården sælger, kunder køber, og indledningen på afsnittet indicerer, at vi har fat i gården, som sælger en middag for 100 kr.
- Ordet "omlagt" indgår vist ikke i almindelige børns ordforråd, selvom alternativerne var meget meningsforstyrrende og derfor burde kunne fravælges ved udelukkelsesmetoden. Men de er måske lige så ukendte for eleverne?
- Hvad vil Kirsten servere? Man skal være opmærksom som læser, når man skal lægge mærke til, at her tales om kød generelt. Mange tog fejl her.
- Stakke eller dynger af tallerkener – ikke den store forskel set med mange elevers øjne.
- Økologiteksten" rummer flere fælder, end godt er. I første mulighed (retning – hold – kreds – konference) er første og fjerde ord næsten ikke valgt, men rigtig mange fandt, at ordet "hold" passede godt i sammenhængen. På landet kendes udtrykket "hold" som en flok (et hold gæster, et hold besøgende). Kan dette have forledt nogen elever?
- Den største "fejl giver" i denne tekst er dog mulighed nr. 2, hvor "solgt" vælges af hver anden elev. Grundled er ganske vist "kunder", men "de" opfattes åbenbart som værtsparret.
- I den tredje mulighed sættes ofte streg under "laves", hvilket jo ikke er direkte forkert, men "serveres" er blot bedre; et eksempel på at de givne ord 'ligger for tæt' på hinanden.
- Mine egne elever fandt det "fejlt" at anbringe et "kunstigt ord" i én mulighed (omdrevet på side 10). Det havde vel været muligt at finde et bedre – og korrekt – dansk ord, fx ombyttet, ombygget eller omdelt.
- De resterende ord i opgaven gav ikke anledning til store problemer.

Tekst 4

Har du slips blev den mest omdiskuterede tekst. Her skulle eleverne ind at tolke i teksten, og det gav fejl i især opgave 4, 5 og 6. Og var der nu et entydigt svar?

Det skal være klokkerent, hvad der er det rigtige svar, og det var det måske ikke helt. Det blev på evalueringsmødet diskuteret, om der skulle tillades flere svarmuligheder, men i stedet for blev omsætningstabellen rettet til. Hvis flere valgmuligheder var blevet tilladt, kunne mange opgaver diskuteres – fx også ovenstående eksempel i tekst 3, hvor *stakkene* er det rigtige svar, men hvor *dyngerne* ikke er decideret forkert.

- Har du slips? Novelle. Her er mange fejl især i spørgsmålene 3 og 4, desuden rigtig mange fejl i 5 og 6. Her skal tolkes. Det er måske ikke rimeligt, da vi lærer eleverne at argumentere for deres tolkninger.

- Jeg synes, at det er en god idé, at der er spørgsmål, hvor man ikke kan hente svarene ordret i teksten, men man selv skal ræsonnere sig til svarene.

- Let nok at læse. Det er en god novelle. Opgave 1 er dog frustrerende. Man skal ret langt hen i novellen, før man med sikkerhed ved, hvem fortælleren er.

Det er slemt, når hjemmet ødelægges, og når man ikke forhindrer det – og kan vel betyde, at man føler sig som en fiasko? Spørgsmål 4 og teksten kan godt begrunde denne fortolkning.

Spørgsmål 5 og 6: Her skal man være god til at læse indenad – og passe på ikke at tænke alt for meget, for hvad får vi egentlig at vide om den hængende bandes motiver? Når de ved og nævner det i deres sms til vennen, at Henrik og vennen begge går med slips, må det vel være, fordi de ikke kan fordrage slipsedrenge? Men kun et svar er korrekt. Mange valgte det forkerte.

- Teksten er for omfattende. Der skal læses alt for meget mellem linjerne i forhold til den tid, der er til rådighed. Vi arbejder ikke med at skimme tekster, der skal tolkes!

- Er det rimeligt at stille spørgsmål, hvor svaret ikke kan findes i teksten?

- Stor gættekonkurrence i denne tekst.

Tekst 5

I den sidste opgave *Mudder i november* skal der besvares 16 spørgsmål. Nogle censorer synes ikke, at det er fair at placere så mange spørgsmål her. Det kan måske diskuteres, om det ville have været bedre at placere flere spørgsmål i nogle af de første, lidt lettere opgaver. De fleste elever læser teksterne i kronologisk rækkefølge. Opgaverne er lavet, så der er til-sigtet en stigende sværhedsgrad, og det er meget bevidst, at det er en parentesopgave, der er placeret til sidst. Herved undgår vi den situation, at en elev når at læse en hel tekst igennem, men ikke når at besvare spørgsmålene. I parentesopgaver når eleverne så langt som muligt inden for den afsatte tid.

- God, men svær tekst. Her er der mange eksempler på, at eleverne er meget i tvivl om, hvilket ord de skal vælge. Teksten er underfundig, og det vanskeliggør valgene.

- Det er måske ikke hensigtsmæssigt at lade den sidste teksts opgaver fylde ca. 1/3 af samtlige point. Dette bør overvejes nøje.

- Den mest krævende tekst. Ligesom tekst 3 var konteksten svær. Også sproget var ret krævende. Måske var opgaven simpelthen for svær for målgruppen. Teksten forudsatte en vis fortrolighed med det naturbillede forfatteren har malet, og et temmelig stort ordforråd, og det havde mange elever tydeligvis ikke. Et foruroligende stort antal elever nåede enten slet ikke teksten eller opgav den uden at svare.

- Jeg synes ikke, at det er rimeligt, at lægge teksten med de fleste point sidst i testen. Hvorfor ikke afslutte med en tekst som giver færre point, men som til gengæld har en højere sværhedsgrad?

- Hvad æder heste? For mange var det ukendt, så her gættede man. Sikkert ikke, fordi man havde problemer med at læse ordene, men simpelthen fordi man ikke kendte svaret. Er det helt fair i en læseprøve?

Hvor langt når mudderet op, når det først har passeret knæene? Man kan stå i mange ting og problemer til halsen, men er det så indlysende, at dette faste udtryk skal benyttes her, når man taler om helt konkrete mudderpøle? Man får først svaret på, om mudderet fordampes eller størkner i den efterfølgende sætning. Det gav mange fejl.

- En hyggelig tekst, som mange elever tydeligvis havde vanskeligt ved at identificere sig med. Det er godt, at der ved fx fjerde mulighed både før og efter er indlagt "signalordet" hø. På side 15 angives muligheden "flydende" udmærket som modsætning til det foranstående "signalord" fast.

Imidlertid er der også i denne tekst flere af de opstillede ord, som burde accepteres. Kan et dybt svup ikke være "syngende"? Kan det at befinde sig i mudder op til maven ikke forsvares, når der netop ikke skrives "stå". Hvis der havde stået "...svineri, stå i mudder..." i stedet for blot "...svineri, i mudder..", havde der ikke været nogen indsigelser.

At det "kunstige ord" "vandkoldt" optræder som en mulighed er helt fint, idet teksten indledes med ordet.

Opgaverne

En del censorer har haft problemer med at se elevernes streger, når de har skrevet med blyant. Dette kunne være en opfordring til at bede eleverne skrive med holdbar skrift, men det er deres valg, om de vil følge opfordringen.

Mange censorer giver også udtryk for, at det ville være mere tydeligt med en ring om de rigtige svar. Måske skulle instruktionen ændres fra *sæt streg under det ord eller udtryk i parenteserne, som passer i sammenhængen* til *marker det ord eller udtryk i parenteserne, som passer i sammenhængen*. Ved at skrive marker kan eleverne selv vælge, om de vil sætte streg under ordet, ring om ordet eller bruge en overstrengningstusch.

Hvilke opgaver har eleverne størst problemer med – multiple-choice-opgaver eller parentes-opgaver? Det ser ud til at være meget forskelligt.

- Det er forstemmende at se, at opgaver kan være stort set korrekt besvarede, men en enkelt opgave (næsten udelukkende enten tekst 3 eller tekst 5) er enten helt opgivet/ikke nået – eller man kan klart se, at eleverne har gættet sig frem, for der er trods alt 25 % chance for at svare rigtigt.

- Tekst 3 +5 giver langt det bedste indtryk, mens afkrydsningsopgaverne på mange måder giver minder om fortidens tipskuponer, jf. mange garderinger trods information om, at der kun skal sættes et enkelt kryds.

Flere censorer lægger op til, at eleverne skal tænke strategisk i deres opgavebesvarelse – altså løse de opgaver med flest point først – især parentesopgaverne. Det kan bestemt ikke anbefales. Det er netop i disse opgaver, at der generelt er rigtig mange fejl, og så hjælper det jo ikke, at eleven har nået at besvare mange opgaver.

Et godt råd kan derimod være: hvis du fx har svært ved at skimmelæse, så gem den første opgave til sidst eller lad i hvert fald være med at starte med den.

Og så skal der trænes læsestrategier og hastighed.

- *Elever skal kunne læse med forskellige formål, hvilket de så sandelig også er nødt til i opgaverne. De mere fortolkende opgaver bliver grundet tidspresset skimmethurtigt, hvilket ikke nødvendigvis viser, at de også besidder en mere dybdgående forståelse for nærlæsning – der er bare ikke den fornødne tid.*
- *Der stilles store krav til mange forskellige læseteknikker, hvilket forhåbentlig er medvirkende til, at læseteknikker bliver vægtet mere i undervisningen.*

Læseprøven har givet mange udfordringer

- *Det var rart at rette læseprøver, for det gav lidt variation i rettearbejdet. Det var også lidt tankevækkende, når man så på de to karakterer for hhv. retskrivning og læseprøven. De fulgtes bestemt ikke altid ad. En forholdsvis svag staver kunne sagtens ligge op til to karakterer højere i læseprøven – og omvendt kunne den gode – og sikkert også omhyggelige – staver ryge to karakterer ned. Ikke fordi de er dårlige til at læse, de skal bare lære at omstille sig fra at være omhyggelige til at være tempofikserede på de få minutter, der går mellem retskrivningsprøven og læseprøven. Ingen klarede denne læseprøve fejlfrit i mine prøvesæt.*

Læseprøven gav også en fysisk udfordring!

- *P.S. Det er et tungt arbejde at transportere besvarelserne til posthuset. Hurra for min kufferttransportvogn. Næste år vil jeg overveje at spendere en taxa på mig selv.*

Et grafisk billede af elevernes besvarelse af læseprøven

For at danne sig et mere præcist billede af, hvordan eleverne har klaret prøven, har vi prøvet at finoptælle ca. 1500 besvarelser – helt nøjagtigt 1433. Eleverne er tilfældigt udvalgt fra censorer, der har rettet besvarelser, der kommer fra forskellige steder i landet. Det skulle derfor give en ret repræsentativ illustration af de problemstillinger, der har været – svære/lette opgaver, præcise/upræcise opgaveformuleringer, behov for nærlæsning/skimmelæsning og tidsfaktorens indflydelse på resultatet.

Særligt opmærksomhedsskabende tal er markeret med rødt. Censorerne har skullet markere om en opgave var rigtig, forkert eller ikke besvaret. Det er ikke specifikt angivet, hvis en elev har fået fejl, fordi han/hun har sat mere end et kryds/eller mere end en streg.

Opgavekommissionen vil nøje studere tallene og bruge dem til at opkvalificere de kommende prøver.

Opgave	Løsning	Pas på kørekortet	Den onde bror	Fest uden kemikalier	Har du slips?	Mudder i november
1	Rigtig Forkert I.b.	1101 305 27	1356 61 16	1029 323 80	1205 153 73	718 387 328
2	Rigtig Forkert I.b.	1191 213 29	1276 124 33	438 899 86	1154 203 79	610 533 290
3	Rigtig Forkert I.b.	1237 183 13	981 431 27	1104 248 81	1005 351 78	771 360 302
4	Rigtig Forkert I.b.	1384 25 24	1266 137 29	1229 105 93	709 580 148	643 490 306
5	Rigtig Forkert I.b.	1290 130 13	1337 73 19	1007 328 98	504 762 167	948 171 314
6	Rigtig Forkert I.b.	1296 111 27	1259 149 25	1200 141 92	606 639 188	903 162 368
7	Rigtig Forkert I.b.	1297 106 30	1121 283 28	938 393 101		819 223 390
8	Rigtig Forkert I.b.		1327 86 22	1241 83 99		642 411 379
9	Rigtig Forkert I.b.			671 667 111		669 377 389
10	Rigtig Forkert I.b.			926 371 141		849 179 406
11	Rigtig Forkert I.b.			858 452 123		690 315 427
12	Rigtig Forkert I.b.			1229 69 125		664 307 472
13	Rigtig Forkert I.b.			757 547 129		559 393 481
14	Rigtig Forkert I.b.					526 411 497
15	Rigtig Forkert I.b.					682 251 503
16	Rigtig Forkert I.b.					744 200 490

Enkelte steder bliver summen af de tre tal ikke 1433, men det skyldes optællingsfejl.

Om prøven i læsning ved folkeskolens afgangsprøve maj 2007

Af Søren Aksel Sørensen, formand for opgavekommissionen i læsning og retskrivning

Det var forventeligt, at der ville komme reaktioner på den nye prøve i læsning. Mange lærere og elever har over for opgavekommissionen udtrykt stor tilfredshed med prøven, men i medierne tager de kritiske røster over. Fair nok; det kan være dem, der gør os alle klogere. Indvendingerne har specielt drejet sig om prøvens sværhedsgrad, dens længde og det forhold, at sikkerhed og hastighed umiddelbart bedømmes ens.

Prøven er udviklet inden for det sidste år. Den er fastsat til 30 minutter og består af fem tekster. En tekst (*Pas på kørekortet*) tester elevernes færdighed i punktlæsning. Derpå følger 4 tekster på i alt ca. 4000 ord; 2 skønlitterære og 2 fagtekster. Sådan var prøven i maj, og sådan har prøveeksemplerne og semesterprøven i december også været tilrettelagt. Elever og lærere har derfor haft en rimelig baggrund for at kunne vurdere omfang og sværhedsgrad inden den afgørende prøve.

Mon ikke de fleste elever i diverse læseprøver er testet og har oplevet at få prædikater som: langsom, men sikker; meget sikker og meget hurtig læser. Det er også disse faktorer, der er i spil i læseprøven, svarende til kravene i trinmålet efter 9. klasse, hvor eleverne forventes at kunne ... *læse sikkert og med passende hastighed i både skønlitterær og faglig læsning*.

Prøveeksemplerne viste, hvad der menes med passende hastighed. Omsat til ord/minut svarer det til ca. 160 – dertil medregnes tid til at løse opgaverne, så den reelle læsehastighed ligger omkring 250 ord/minut. Det svarer til den læser, som i flere sammenhænge kaldes 'den ubesværede læser', og flere læsepædagoger regner denne hastighed for passende efter 8. klasse.

Det betyder, at prøven på de 4000 ord bør kunne læses af ubesværede læsere, altså elever, der lever op til trinmålene.

Men det er stressende at blive prøvet, (gælder det ikke også i andre fag som fx matematik?) og det vil ikke være rimeligt, at sikre, men langsomme elever bliver straffet ekstra. Som det ser ud nu, vil mange i denne kategori havne i middelområdet i læsning (foreløbige optællinger viser, at 66 % af eleverne ligger her).

I løbet af sommeren vil en lang række elevbesvarelser blive nærmere analyseret, og hvis det viser sig, at lige netop kategorien 'sikre, men langsomme læsere' bedømmes for hårdt, kan ændringer af prøven komme på tale. For selvfølgelig er det vigtigere at læse sikkert end at læse hurtigt.

Det mærker også de elever, der læser meget hurtigt. Er eleven fx færdig efter 20 minutter (hvad mange fortæller om, at de har oplevet), får denne hurtige læser ingen ekstra kredit.

Når man som jeg har rettet omkring 400 besvarelser, er det tydeligt, at prøven i læsning bliver sværere og sværere, som den skrider frem. De første to opgaver løses korrekt af næsten alle, hvorefter fejlene begynder at indfinde sig.

I alle opgaver er der fire svarmuligheder, og deres sværhedsgrad er også blevet kritiseret. Nogle undrer sig over, at der ikke er større forskel på svarmulighederne, og det hævdes, at det ene svar kan være lige så godt som det andet. Men kunder *køber* nu engang grøntsager. De hverken *selger*, *bytter* eller *forhandler* dem. Det svar kræver, at man har læst teksten. Man kan altså ikke surfe fra parentes til parentes. På samme måde skal man i andre sammenhænge hente det korrekte svar i tekstens sammenhæng eller sin viden om sprog og kendskab til verden. Faktorer som i alle læsesituationer betyder noget for forståelsen.

Blandt de mere principielle indvendinger er spørgsmålet om tolkning af den skønlitterære tekst: *Har du slips?* Her forventes det, at eleverne, efter at have læst hele teksten og dannet sig et indtryk af fortællerforhold, handlingen og hovedpersonerne, kan slutte sig til, at ... *Henrik ikke går til politiet, fordi han var bange for, hvad forældrene ville sige.* Det skal de blandt andet komme frem til ved fra teksten at notere sig, at ... *Henrik hellere ville miste livet end leve med skammen, samtidig* med, at der ikke står noget om, at han skulle være bange. De meget sikre læsere fanger denne pointe, men den er vanskelig. Og sagt lige ud; der skal jo også være svære spørgsmål. Flere tekster kan læses, og spørgsmålene løses af læsere på mellemtrinnet, men hvis man skal kunne bedømme også de allerbedste, er det nødvendigt, at der også er meget svære spørgsmål.

Vi ved fra andre undersøgelser, at mange danske elever læser for lidt. Skal man score mange point ved en læseprøve, kræver det, at man arbejder bevidst med sin læseudvikling, også efter man har lært at læse. En forøgelse af læsehastigheden og en forståelse af stadigt sværere tekster kræver, at man læser mere end mange unge gør i dag. Jeg vil endda vove et bud på hvor meget: Læs mindst ti sider hver dag (i gennemsnit). Så skal vi nok lave en prøve, I kan læse og løse inden for den fastsatte tid.

God læselyst.

Retskrivning

Skoleåret 2006/2007 blev det skoleår, hvor retstavningsprøven blev til en retskrivnings-prøve. Som ordet indikerer, drejer det sig nu om mere end blot stavning. I sommerprøven skulle eleverne ud over almindelige stavefærdigheder vise sikkerhed i at

- sætte punktum
- begynde med stort efter punktum
- sætte komma
- genkende ordklasser

Eleverne havde i forvejen haft mulighed for at stifte bekendtskab med retskrivningsprøven via to eksempelp prøver, der blev udsendt til alle skoler på cd-rom i november, og ved at prøve semesterprøven, som en mindre gruppe elever tog i december 2006, og som derefter blev sendt ud til alle skoler i februar vha. et link. Både elever, lærere og censorer har taget godt imod den nye retskrivningsprøve, og sidstnævnte giver udtryk for, at den virkelig er en gevinst med gode opgaver. Samtidig har prøven vist, at der er nogle områder i undervisningen, som trænger til at blive optimeret. Censorerne siger:

- *Jeg synes, at denne prøveform som helhed er udfordrende og varieret med en høj, men passende sværhedsgrad. Jeg tror, at prøven giver et godt indtryk af elevernes generelle stavefærdigheder og af hvilke regler, de har tilegnet sig eller ej. Prøven tester og stiller forholdsvis høje krav til: elevernes kendskab til bøjningsender i især udsagnsord og navneord – sammensatte ord – ordforråd og færdigheder i at bruge ordbog.*
- *Sværhedsgraden er ok – der er noget elementært og noget at 'stå på tå' efter.*
- *Jeg tror, det er virkelig vigtigt for elevernes koncentration og kontekstforståelse, at de på forhånd kender til emnet i en eller anden grad – og det gjorde de bestemt med dette prøvesæt – og sidste års om klimaforandringer. Galathea, Kronprinseparrets kernefamilie og ungdomshuset havde også været egnede, aktuelle emner.*

Det er også glædeligt at høre denne evaluering:

- *Jeg mener stadig, at der er en tendens til, at elever med "nydanske" navne klarer sig bedre år for år.*

Andre giver udtryk for, at der også er mange vanskelige ord for de tosprogede elever. De forstår fx ikke ord som *kamerabetjening*, *panorering*, *pensionistklubben* og *arbejds-løs(lyst!)hedskøen*.

De nye opgaver i tegnsætning, sætningsled og ordklasser

- *Jeg har kun positive kommentarer i forhold til de nye opgaver i tegnsætning m.m. Opgaverne var af passende sværhedsgrad, forklaringerne var enkle og gennemskuelige, og som en ekstra positiv sidebemærkning bør det nævnes, at det*

slet ikke står så skidt til med elevernes kompetencer på dette felt. Mange elever løser alle tre nye opgavetyper uden fejl!

- Gode opgaver. Mange klasser var i fin træning, mens andre slet ikke magtede opgaven.

Punktum

Opgaven med punktum klarer de fleste elever godt. Det er ikke altid, at de viser den samme sikkerhed, når de skal sætte tegn i skriftlig fremstilling, men her kan der forhåbentlig komme en afsmittende effekt, så eleverne generelt bliver mere sikre i at

- inddele deres tekster i afsnit
- opdele afsnit i sætninger afgrænset med punktum
- sætte korrekte kommaer

Det er blevet problematiseret, at eleverne kan sikre sig, at de får alle punktummer med ved at sætte punktum *for mange* steder, uden at det giver færre point. Nu er der naturligvis ingen lærere, der lærer deres elever at løse opgaven på denne måde, men fremover vil opgaven blive opdelt i perioder ligesom kommaopgaven for helt at eliminere denne mulighed for eleverne.

- Der er et problem i, at "for mange punktum" ikke giver fejl, bare man har dem, der skal være.

Nogle censorer har været usikre på, hvilke rettelser, de har skullet acceptere i denne opgave. I den overordnede instruktion på lærerarket står der:

Hvis I vil rette noget, bør I strege hele det ord over, som I vil rette. Bagefter skal I skrive hele det nye ord oven over det ord, som I har streget over. Senere står der: I øvrigt skal alle rettelser være tydelige og lette at forstå.

Specifikt for punktumopgaven står der:

Sæt punktum og ret til stort begyndelsesbogstav

I denne opgave er det naturligt og tydeligt, at det blot er det første bogstav, der bliver rettet, og det er også dette, som langt de fleste elever gør. Men det er selvfølgelig også i orden at strege ordet ud og skrive hele ordet ovenover med stort begyndelsesbogstav. Andre tydelige rettelser må også accepteres.

Komma

En del, både elever og lærere, er endnu ikke helt fortrolige med betegnelsen *startkomma*.

Dansk sprognævn anvender denne betegnelse, og kommaereglerne er udførligt beskrevet i § 45-51 i Retskrivningsordbogen (den grønne).

På www.dsn.dk kan man finde denne ordlyd:

Kommaeregler

De gældende kommaeregler kan frit hentes her: [kommaeregler \(pdf\)](#). Den trykte udgaves omslag kan hentes her: [omslag \(pdf\)](#).

De gældende kommaeregler er også indført i Retskrivningsordbogen, 3. udgave, fra 4. oplag, 2005. Reglerne fås desuden i separat trykt form: *Kommaeregler*, Dansk Sprognævns skrifter 34, Alinea A/S. De kan købes i boghandlen for 45 kroner.

Prøv Sprognævnets kommaøvelser. Her er to øvelsesmoduler. I det ene skal man følge Sprognævnets anbefaling om ikke at sætte startkomma, dvs. komma før ledsætninger. I den anden øvelse skal man sætte startkomma, dvs. at man kan øve sig i såkaldt grammatisk komma.

- Komma. Nogle – ikke mange – strøede kommaer ud over teksten som var det konfetti. Langt de fleste satte kommaerne korrekt. Ikke overraskende var der flest fejl i sætning 2. Rigtig mange elever havde haft travlt med at sætte x og o – og det tyder på, at der er blevet terpet/repeteret tegnsætningsregler i mange klasser i dette skoleår.
- Stort set alle elever anvender grammatisk komma – og er forbavsede gode til det.
- Tegnsætningsopgaven kommer de fleste også godt fra. Mange sætter komma på gammeldags facon, hvilket kan ses på de placerede “x og o tegn” – måske skulle man lave et par sætninger, hvor de udelukkende skulle analysere, så eleverne får mulighed for at vise, at de (forhåbentlig) også behersker genstandsled, forholdsordsled osv.
- Enten er du undervist og kan, eller også er det en gættekonkurrence.

Uanset om eleverne vælger at sætte startkomma eller ej, er det nødvendigt at finde x og o. Eleverne skal i begge tilfælde kunne identificere en ledsætning. Korrekt tegnsætning kræver målrettet undervisning.

Ordklasser

Rigtig mange elever har lært ordklasserne på mellemtrinnet. Der bliver arbejdet intensivt med at genkende, bøje og bruge ordene. Det ser imidlertid ud til, at deres kunnen alligevel i mange tilfælde ikke er kontekstuel nok funderet. I prøven viser det sig fx i den sidste opgave under ordklasser. Eleverne skal ordklassebestemme ordet *murer* i sætningen *De faglærte svende murer i forskellige mønstre*. Rigtig mange elever ser ikke, at det i sætningen fungerer som et verbum, men får det fejlagtigt placeret under kategorien substantiv. Her hjælper det ikke, at eleven slår op i ordbogen, hvis de ikke kan gennemskue sætningen og se, at *murer* står som verbal(led). Ligeledes kan man sige, at når eleverne ikke ved, hvilke ord de har med at gøre, så er det ikke så mærkeligt, at de laver mange endelsesfejl. Her må vi som dansklærere virkelig i gang med at fokusere på ordklassernes særkende og anvendelse i sproget.

- Opgaverne om sætningsled og ordklasser afslørede et stort behov for at rette fokus mod disse områder i undervisningen, og dette skal der tages systematisk og funktionelt hul på allerede på mellemtrinnet.
- Ordklasser. Også en af de nye opgavetyper. Godt at få den med. Selvom de fleste ville kunne placere ordene korrekt blot ved at tjekke de enkelte ord i ordbogen, skulle de lige være opmærksomme på ordet “murer”. Men mange havde tilsyneladende helt glemt ordbogen som hjælpemiddel, for der var godt nok ikke mange, der løste denne opgave fejlfrit.
- Især var det svært at placere ordet “svært”...
- Opgaven om ordklasser bliver mest en ordbogsøvelse, bortset fra et enkelt tilfælde.
- Mange elever har sikkert tidligere i skoleforløbet lært ordklasserne, men de er vist blevet efterladt i glemmebogen!

- Meget overrasket over de mange fejl der blev lavet i opgaven ordklasser. Her har undervisningen måske svigtet lidt, eller eleverne har haft for lidt fokus på det.

Indsætningsdiktaten

Indsætningsdiktaten og tekstdiktaten i prøven *Uddannelse* er en lille smule kortere end de diktater, der tidligere har været i retstavningsprøven. Da den nye retskrivningsprøve blev udarbejdet, var udgangspunktet, at prøven ikke skulle have et større omfang, men der skulle tilføjes nogle nye typer opgaver, og dem skulle der så gøres plads til. Det samlede antal prøveord er også det samme som tidligere, således at prøven indeholder 90 prøveord. Et prøvord bruges som betegnelse for et enkelt ord, ordforbindelser (fx i øvrigt) eller tegn og tegnsætningsforbindelser.

Et par censorer har lavet deres egne små "hitlister".

En top 5 over fejltyper: eksamenspapirerne (ord 23) sine (ord 88) studiet (ord 52) at (ord 82) Til sidst (ord 35)	De sværeste ord: eksamenspapirerne I øvrigt Til sidst studiet at + at
--	--

Ofte har et helt specielt ord været topscorer på en sådan liste, men her ses ret almindelige ord. Generelt bemærker mange censorer, at diktaterne har sat meget fokus på sammensatte ord. Det har ikke været specielt tilsigtet, men det er et område, hvor både børn, unge og voksne har store problemer, så det er et felt, der skal trænes.

I denne forbindelse kan det nævnes, at man som lærer skal være opmærksom på flere forskellige ting i sin **undervisning**. Eleverne skal vide, at fx ordet *eksamenspapirerne* ikke kan slås op i ordbogen. Det kan derimod *eksamensbevis*. Her skal eleverne selv kunne parallelisere de to ord. På samme måde er det ikke alle ord, der findes i computerens ordbog, så flere computerprogrammer afviser sammensatte ord. Det kan være medvirkende til, at eleverne har svært ved sammensatte ord. I selve prøvesituationen har det ingen betydning, da eleverne jo ikke må anvende elektronisk ordbog til retskrivningsprøven.

Som en ny tendens bliver eleverne påvirket mere og mere af engelsk stavemåde. Det ses i fx ord som rapport (engelsk: report) og mikrofon (engelsk: microphone). Påvirkningen kan medføre et manglende *p* i *rapport* og *mikrofon* stavet med *c*.

- Generelt vil jeg vurdere, at indsætningsdiktaten havde en rimelig svarhedsgrad. Der var en del ord, som tilsyneladende var ukendte for mange, og som de derfor ikke kunne finde i ordbogen. Fejlene faldt i overvejende grad på følgende ord:

Pensionistklubben: stavefejl i første del og to ord

Nogle gange: nogen gange

Interesseområder: stavefejl i første del og to ord

Eksamenspapirerne: to ord el. mangler sidste r

Uddannelsessystemet: to ord

I øvrigt: ét ord

Omstillingsparate: to ord

Til sidst: t med småt

Illustrationer: mange variationer

Jeg synes, at der blandt skoleelever og i samfundet i det hele taget er en udpræget tendens til, at der er problemer med at finde ud af at skrive især sammensatte navneord i ét ord.

- Umiddelbart fremstod prøven som en absolut overkommelig opgave. Der lægges blødt ud med ordet "fødselsdagen" – et ord, alle kender og givet har skrevet mange gange. Solskinsvejr var heller ikke blandt de sværeste. (Kun ganske få tilføjede stumt d) – men "pensionistklubben var første større udfordring. Det blev skrevet i to ord og blev i en del tilfælde ændret til "pensionsklubben". (Der snakkes sikkert mere om pension, pensionsopsparing, kapitalpension osv. i hjemmene end om pensionister).

Ellers var de fleste ord relativt kendte for eleverne. Emneområdet er bestemt ikke ukendt for afgangseleverne, som på dette tidspunkt har været igennem arbejdet med uddannelsesbog, praktikforløb og alle skullet tage stilling til, hvad de skal foretage sig i det kommende skoleår.

- Nogle stavfejl undrer mig. Godt nok har lærere imageproblemer i vore dage, men det er bemærkelsesværdigt, at der blandt "mine" elever var flere fejl i ordet "lærer" end i "ingeniør". Eller også – sikkert mere sandsynligt – forekommer førstnævnte let og sidstnævnte bliver slået op i ordbogen. "ingeniør" blev dog i øvrigt til noget ganske andet: inseminør, interiør, arrangør, entreprenør – ja, såmænd også inspeknør – hvad det så end er for en størrelse.

- Indsætningsdiktaten: middelsvær. Ikke mange ord var totalt ukendte for eleverne. Stavningen var præget af talesproget: "nogle gange" blev til "nogen gange", "i øvrigt" og "til sidst" blev skrevet i et ord, og rapport blev ret ofte til "raport".

- Det var svært at holde styr på de mange stavelser/dobbeltkonsonanter i "uddannelsessystemet" – flertals-r i "eksamenspapirerne" blev ofte glemt.

Ordet "mulighederne" var der kun meget få, der havde fejl i. Det har også været med i en eller anden form i mange retstavningsprøver.

- Indsætningsdiktaten har fint balance i sværhedsgrad. Det var fint at sætte så stærkt fokus på spørgsmålet om ét eller to ord. Det anbefales at holde fast på dette fokus et par år for på den måde at påvirke undervisningen. Mange elever viste deres usikkerhed ved at lave så lille et mellemrum, at det blev uklart, om de valgte sammenskrivning eller adskillelse.

Eksempler på fejl:

Erhverv:

Arvæv, aven, afvare, erven, arværg, aver, aværg, erhver, ehverev, erværv, afværg, ervag, ahvev

Pensionist(klubben):

Pansions, paksionist, pangsonist, pansio, panser, panisonist, pansonit, passionist, pangonis, pontionsit, pentionist, pesionist, pesionis

Flere elever skrev "medicinalindustriet"

Tekstdiktaten

Tekstdiktaten var – formuleringsmæssigt – lidt uklar. Fra lærerarket læses følgende op for eleverne: *I afsnit b skal I skrive alt, hvad jeg dikterer.* I første sætning dikteres der *Vi skulle*

være fortrolige med, men eleverne skal kun skrive *fortrolige*. De fleste elever gør det heldigvis rigtigt. Derefter skal de skrive ord ind i rækkefølge. Her bliver de i tvivl, om de skal skrive med stort eller lille. Det vigtigste er, at de er konsekvente, men da det ikke fremgår helt præcist, er ordene blevet accepteret, hvis de er stavet rigtigt.

- Tekstdiktaten afviger efter min mening for meget fra tidligere udsendte eksempler – nogle elever har tydeligvis været meget forvirrede over det faktum, at tekstdiktatdelen egentlig kun var en ekstra indsætningsdiktat.
 - Der var især fejl ved ordsammensætninger.
 - Langt den hyppigste fejl var, at eleverne skrev ord nr. 1, 4, 5 og 6 i to ord. Binde-s eller genitiv – det kan være det samme!
 - Ved oplæsningen blev jeg i tvivl om, hvordan jeg skulle oplæse stykke b – ‘punkt 1’, ‘første’, ‘nummer 1’, ‘et’. Jeg vidste jo ikke, at eleverne havde en liste foran sig.
 - Jeg var bange for at læse fx ‘punkt 1’, hvis de i virkeligheden skulle have skrevet ‘første’ – det ville have været 6 fejl per elev på mine skuldre. Vejled os gerne!
 - B- stykket var iflg. mange elever og lærere ret dårligt.
- Der bliver sagt, at eleven skal sætte alle de tegn og ord, der bliver dikteret. Men det er jo misvisende, da tallene jo stod der i forvejen. Nogle svage elever blev hermed forvirret, for skulle de så skrive 1. igen eller?

En censor kommenterer årets sjoveste stavefejl:

- Kammeratbetjening!!! Ja det kunne unægtelig være en hjælp med sådan en!

Rigtig form

- Elever på 7 og derunder havde en del fejl, især i: kræves, sjældne, studiet. Jeg synes, at opgaven er god, fordi den tester elevernes opmærksomhed og omhu med hensyn til korrekt brug af endelser. Jeg ved ikke, om eleverne har et overfladisk forhold til brug af endelser, eller om der ikke trænes nok i ordenes bøjningsformer. Afstanden mellem talesprog og skriftsprog skinner i hvert fald igennem her.
- Opgaven var svær for mange.
- “Rigtig form” var tilsyneladende en svær opgave. At “studium” i bestemt form bliver til “studiet” var det kun de skrappeste, der fik rigtigt. Nutids-r optræder tre gange i opgaven og volder stadig problemer. Eller rettere – der udelades en stavelse, for der kommer nutids-r på endelsen, men de skriver “rekrutter” og “kontroller”. R-problemet fortsætter i “forskere”, som får tilføjet et flertals-r. – Det er da også noget rod med de r’er i det danske sprog. Mange havde svært ved at droppe dobbeltkonsonanten i “levnedsmidler”. Her blev blot tilføjet -er til ordets grundform.
- De mange fejl i opgaven, “rigtig form”, tyder også på, at eleverne ikke i tilstrækkelig grad kan overføre de “hørte” endelser til korrekt skriftsprog og ikke er fortrolige med at bruge grammatikdelen i ordbogen.
- Mange fejl i lignende, sjældne, levnedsmidler og nutidsformerne.

Ret en tekst

Også ved dette års evalueringer er der censorer, der mener, at opgaven er meget svær, fordi eleverne ikke ved, hvor mange fejl, de skal rette, men det er jo netop pointen – det gode ved opgaven. Til daglig, når eleverne afleverer skriftlige arbejder: stile, projektopgaver, rapporter, så ved de heller ikke, hvor mange fejl, der er, men der er et stort behov for, at de er

i stand til at se både deres egne og andres fejlskrivninger. Årets tekst viste endvidere, at eleverne skal have en bred almenviden for at fange alle detaljer. Det var kun de allerdygtigste, der vidste, at udtrykket *fotografere på lang tid* var den fagligt korrekte betegnelse. At *fotografere i lang tid* kan betyde noget helt andet. Det ville kun få betydning som 13-fejl, men i rettevejledningen blev det accepteret, hvis eleven havde rettet *på* til *i*.

Nogle kunne forledes til at tro, at jyderne blev dårligere stillet end sjællænderne, men sådan hang det ikke sammen. Ikke at kunne kende forskel på sin og hans er IKKE kun et jysk problem! En censor rettede opgaver fra Nordsjælland – og de kunne heller ikke finde fejlen.

- Der var en god variation i opgavetyperne. "Ret en tekst" er fortsat en udmærket opgave, men mange elever bruger tid og kræfter på at udbedre sproget i opgaven. Ikke mindst opgavens sidste sætning kom under behandling.
- I afsnittet "Ret en tekst" har der generelt været mange fejl. Især har jeg bemærket mig de sidste 3 ord, hvor ordet "sine" kun er skrevet korrekt af en håndfuld elever ud af en samlet mængde besvarelse på 334.
- "Hans/sine" – den fejl var der ikke ret mange, der opdagede. "Og/at" og "af/at" var og er det ikke let at få styr på for eleverne. Vor slødede udtale af disse ord i daglig tale gør det svært for eleverne at få øje på dem, når de er på tryk. Det er glædeligt, at kun meget få elever opgiver denne opgavetype.
- Som sædvanlig en svær opgave, og meget svær for den svageste tredjedel af eleverne.
- Der er igen en tendens til, at de dygtigere elever er blevet bedre til den opgavetype.
- De oversete fejl er meget jævnt fordelt på næsten alle ordene, men det er især: at, sine, nabobutikkerne, overfor.
- Der er stadig en del eksempler på, at eleverne kun retter en del af ordet og så skriver den rettede del ovenover

Brug af ordbog

- Prøven tester i høj grad elevernes færdighed i at bruge ordbog. Bl.a. fordi der tilsyneladende var en del ord, som på forhånd var ukendte for eleverne. Der var f.eks. *ambitiøs*, *ingeniør* og *panorering*, som mange elever ikke fandt.
- Det er stadig mit indtryk, at mange elever ikke er bekendt med brug af grammatikdelen i ordbogen.
- Ordbog er blevet brugt til at tjekke op på ordene: *interviewet*, *ambitiøs*, *ingeniør*. Opslagene gav rigtige resultater og på den måde blev vigtige point reddet hjem.
- Der var en del fejl i forbindelse med sammensatte ord. Her har ordbogen ikke været brugt så flittigt. Jeg tror, en del elever opgiver, hvis de ikke kan finde et direkte svar på deres problem. Selv om der f.eks. står "*eksamensbevis*" i ordbogen, er det ikke alle, der er i stand til at overføre dette til "*eksamenspapirerne*" – og det lille binde-s får tilsyneladende heller ikke tiøren til at falde.
- Det danske alfabet er ikke indlært godt nok! Bolle-å, prik over i + j samt ø volder stadig store problemer trods omtale i evalueringshæfterne. Det forekommer dybt foruroligende, at eleverne sidder med Retskrivningsordbogen i hånden og ikke orienterer sig i paragrafdelen, hvori det danske alfabet er indledende.

Håndskrift

Der er bestemt ikke blevet bedre med elevernes håndskrift. Censorer skriver, at mange elever ikke magter *at skrive en læselig, personlig, rytmisk håndskrift med passende hastighed!*

- *Tja.....kønt er det i mange tilfælde ikke. Det trøster dog at se, at det ikke kun er mine egne elever, der har en til tider sjusket håndskrift. Det kan af og til virke som om, de ikke mener, det er så vigtigt!*
- *Nogen elever drømmer om en digital retskrivningsprøve, hvilket vil ødelægge håndskriften totalt. Der bør være bare lidt tilbage, hvor man skal kunne skrive i hånden!*
- *Det overrasker mig at kun ca. 15 % af alle elever skriver sammenbunden skrift. Den typiske fejl med fx for stort "S" og for stort "K" – ses kun hos elever, der skriver usammenbunden skrift.*
- *Eleverne bruger computeren mere og mere. Det ses tydeligt af håndskriften. Kun få (piger og enkelte drenge) har en tydelig håndskrift, hvilket naturligvis besværliggør rettelserne. Det lever man med som censor, men det må være en hæmsko senere for de elever, som knap nok kan skrive en besked med blyant/kuglepen, som andre ville kunne læse.*
- *Mange elevers håndskrift er ulæselig. . . utydelig ... gnidret ... usikker. Det er vanskeligt at vurdere, om ordene er skrevet med stort eller lille bogstav, om der er mellemrum eller ej.*
- *Generelt ses mange besvarelser med fin håndskrift, dog er tendensen, at de elevbesvarelser, der er skrevet med blyant, ikke har samme kommunikationsværdi, som de udført med holdbar skrift.*
- *Jeg mener ikke, at retskrivningsprøven med tiden skal gøres digital. Det ville være et tab af kulturarv ikke at undervise i håndskrift.*
- **GIV OS DEN HOLDBARE SKRIFT TILBAGE!**
- *Blyantstreger er nogle gange næsten helt udgnidret før, de når os. Desuden er en tyk blyant ikke særlig nøjagtig!*

Rettelser

Der er helt tydeligt fortsat behov for, at lærerne grundigt forklarer eleverne, hvordan de skal rette.

- *Det burde forbydes at anvende viskelæder, da det i enkelte tilfælde "ødelægger" andre ord eller sletter en endelse. Mange elever benytter sig heldigvis bare af en enkelt overstregning.*
- *Det er ofte et problem med rettelser, at eleverne glemmer endelsen, efter de har slået ordet op.*
- *Jeg havde egentlig forventet, at mange elever, som gjorde brug af blyant under prøven, ville begå flere fejl mht. forglemmelse af den rigtige endelse – dette var dog ikke tilfældet. Til gengæld havde mange elever problemer med overstregning af hele ord. Specielt ved sammensatte ord kunne det ofte ses, at eleverne fx kun stregede den ene halvdel af ordet over – for derefter at skrive denne halvdel ovenover det overstregede.*

Fælles Mål

Prøven med de ny opgaver og deres vægtning harmonerer godt med Fælles Mål, skriver mange. Samtidig giver den et fingerpeg om, at man også i udskolingen skal være mere fokuseret på den grammatiske del og inddrage det kontinuerligt i det skriftlige arbejde.

- *Når man har læst et klassesæt, kan man se, om klassen er undervist godt. Det varierer en del.*
- *Det er umuligt, at prøven skal kunne komme rundt om alle retskrivningsemner. Derfor er det kun udmærket, at prøven fra år til år trækker særlige emner frem som en påmindelse om, at alt er i spil og skal tilgodeses i undervisningen. Samtidig er det rigtigt, at visse emner altid er repræsenteret, fx nutids-r/infinitiv, stumme bogstaver, dobbelt/enkelt-konsonant, stort eller lille startbogstav, bøvlende, men ofte anvendte fremmedord osv.*
- *Efter min mening afspejler denne retskrivningsprøve til fulde kravene, som de er skitseret i Fælles Mål.*
- *Umiddelbart kan det være utrolig svært at udtale sig om, hvorvidt eleverne er undervist hensigtsmæssigt i forhold til Fælles Mål. Dog vil jeg påpege, at det faktisk, at kun ganske få elever (under 1 %) finder alle fejlene i den sidste opgave, kunne være et tegn på, at punktet om at ... "anvende og forholde sig til korrekt sprog, retstavning og tegnsætning i egne og andres tekster" måske ikke vægtes nok i den daglige undervisning.*

Skriftlig fremstilling

FSA

- *Sættet som helhed er et af de bedste sæt, jeg har set længe. Det fungerede særdeles fint i forhold til målene for prøven med nogle meget fine besvarelser til følge.*
- *Rammer godt og bredt – varieret og nuanceret.*
- *Stemmer godt overens med det daglige arbejde og elevernes kendskab til genrer og arbejdsformer. Relevante og nærværende emner, som der kan bydes ind på med forskellige vinkler og evner.*
- *Sættet dækker fantastisk godt, idet det giver lejlighed til, at eleverne kan vise sig inden for de forskellige genrer. Rigtig flot.*
- *Jeg går ud fra, at den kedelige forside skyldes travlhed. Det sker forhåbentligt ikke igen med en så intetsigende forside.*
- *Som sædvanlig så oplægget flot ud, – men i år var indholdet skuffende:*
 - *Der var intet spændende billede.*
 - *Der var to emner, som lignede hinanden alt for meget.*
 - *Der var et tyndt Reuter-telegram.*
 - *Der var et tomt fotografi.*

Ovenstående er et kort uddrag af de mange kommentarer til fsa-sættet i skriftlig fremstilling. Som altid er der for og imod opgavernes form og indhold. Langt de fleste censorerer dog positive over for de ret stramme genrekrav, som giver eleverne en tydelig ramme at skrive i. At der er en overvægt af de journalistiske genrer, hænger bl.a. sammen med, at det først og fremmest er disse genrer, der lægger op til elevernes kommentarer og personlige stillingtagen, men det er også de genrer, som de fleste højst sandsynligt skal begå sig i senere i deres uddannelse – og i livet i det hele taget.

Andre år har kritikken drejet sig om, at eleverne jo ikke skal ud og være forfattere, og derfor er det urimeligt at bede dem om at skrive fiktion – og især noveller.

Men alle genrerne skal kunne imødekommes. Fælles Mål fordrer, at der undervises i de forskellige genrer – såvel fiktive som ikke-fiktive, og det gælder både på det analytiske og det produktive område. Arbejdet med tekster i en bestemt genre skal forberede eleverne til såvel læsning som skrivning.

Hvis eleverne er fortrolige med de forskellige genrers kendetegn, så har de rammen for deres skriveopgave. De har kendetegnene og skal så fokusere på at give denne ramme et indhold.

- Mange af opgaverne lagde op til at skrive journalistisk, og det kan de fleste af eleverne efterhånden godt. Det kommer der nogle rigtig gode besvarelser ud af, som det er en fornøjelse at læse.

- Det første, som slog mig, da jeg så sættet, var, at opgaverne var meget "journalistiske": et bidrag til en konkurrence i en avis, en reportage, en feature og en artikel. De fleste elever skal sandsynligvis ikke have journalistik som levevej, men på den anden side er det genrer, som eleverne altid vil møde i deres dagligdag, og som det er fornuftigt at kunne gennemskue og forholde sig til.

I årets opgaver får eleverne mere eller mindre bundne oplysninger, som de skal anvende, og det er i princippet denne anvendelse, der for alvor bringer dem ind i et konstruktivt skriveforløb. De skal ikke alene kende genrerne kendetegn for at være forberedte på at kunne vælge i prøvesammenhæng, men nok så meget for at kvalificere deres læsning og for at være forberedte på at møde de forskellige genrer i 'det virkelige liv'.

- Alle opgaverne kræver generelt, at eleverne bruger lang tid på at sætte sig ind i opgavetyperne før de besvares. Dette er meget store krav at stille til folkeskolens afgangsprøve.

Det bør ikke være i selve afgangsprøven, at eleverne skal sætte sig ind i opgavetyperne, der, som ovenstående citat antyder, er en stor mundfuld. Det er beskrevet ovenfor i forbindelse med genrevalget, at de gængse formuleringer i forbindelse med skriftlig fremstilling bør være kendte. Når der fx i opgave 5 kræves, at der i novellen skal indgå et eller flere flash-back, så forventes det, at dette begreb er eleverne bekendt fra undervisningen.

Og ja, det er meningen, at eleverne skal bruge tid på at sætte sig ind i opgaverne – at læse de forskellige oplæg og vælge herudfra. Men selve opgavetyperne må være kendte – i hvert fald overordnet set. Langt de fleste elever har i år skrevet på computer (meget tæt på 100 %), og de kan nå både at gennemlæse opgavesættet og at udarbejde deres besvarelse på 3½ time. Vel at mærke hvis de er fortrolige med form og karakteristika for genrerne.

Desværre sker der fortsat ofte det, at eleverne ret hurtigt vælger en opgave, hvor der ikke er meget tekst at læse, som fx opgave 5 i dette prøvesæt. Det er ærgerligt og farligt, fordi det sjældent hjælper den svage elev til en god besvarelse. Et åbent billede og nogle særlige krav til novelleskrivningen er ikke meget hjælp. Det får de meget mere i opgave 1, 4 og 6, hvor der er enten ramme eller facts at læne sig op ad – og dermed en vis sikkerhed for at styre sig gennem skrivningen.

'At styre skriveprocessen fra ide til færdig tekst' er netop et af de meget vigtige slutmål for det skrevne sprog – skrive. Og det må være en overskrift og en ledetråd for det skriftlige arbejde også i dagligdagen. Eleverne skal kunne fornemme gevinsten ved at have undersøgt de forskellige opgavers udfordringer, muligheder og bindinger. Og så skal de arbejde med at notere sig nogle hovedpunkter og ideer til deres skriveproces, inden de går i gang med selve besvarelsen. Således bør der arbejdes i dagligdagen med både små og store skriveopgaver, så det også falder naturligt i prøvesituationen – med bedre og mere gennemtænkte og gennemskrevne resultater til følge.

At håndtere sproget

- Det er tydeligt, at mange elever er blevet mere sprogligt bevidste og er opmærksomme på at skrive til alle sanser og i denne forbindelse, at det handler om "showing not telling". Dette gælder såvel de elever, som har let ved det som de elever, der har sværere ved det.
- Mundtligheden præger elevernes skriftsprog – og denne manglende forståelse for det skriftliges krav om valg og eftertænksomhed præger både indhold og form. Skriftligheden er i øvrigt i høj grad påvirket af msn- og sms-kommunikation.
- Tegnsætningen er ved at "vende tilbage", men retskrivningen er fortsat mangelfuld hos en del elever, hvor en mangelfuld retskrivning virker meningsforstyrrende.
- En hel del af de stile, som jeg rettede, var skrevet af elever, som havde styr på det sproglige. Det samme med tegnsætningen. Der var dog variationer, ikke så meget indenfor den enkelte klasse, men mere fra skole til skole.
- Det er der stadig mange, der ikke kan finde ud af. Hvorfor bruger de ikke tiden fuldt ud og læser deres skriftlige arbejde igennem både for stavefejl og kommatering?
- Der er mange niveauer, jeg har haft hele klasser med virkelige sprogligt flotte stile; men desværre og så næsten hele klasser med det modsatte. Jeg har i år haft en stil uden et eneste punktum.

Heldigvis er bemærkningerne om sproget også positive. Vi er – desværre – som lærere på en eller anden vis bedst til at bemærke, hvad eleverne ikke kan frem for at se på de positive vinkler.

Tidligere har mange censorer skrevet, at besvarelsener er for lange og for uredigerede, men dette har ikke været en fremherskende kommentar i år. Det er forhåbentlig et tegn på, at der arbejdes med at redigere og at læse korrektur. Når næsten alle elever skriver på computer, er det også en indikation på, at eleverne er vænnet til at se kritisk på deres tekster, at printe et udkast ud og ændre på disponering og formuleringer.

Der er ikke i år en præcis optælling af, hvor mange der har skrevet på computer, men mange censorer har skrevet 100 % eller kun haft 2 – 5 håndskrevne besvarelser, så det er en meget tydelig fremgang, som naturligvis også præger det daglige, skriftlige arbejde i positiv retning.

Alligevel er der altså også en del kommentarer, der går på stereotyp sprog og mange fejl i stavning og tegnsætning. Især bliver mange karakterer middelkarakterer fordi et ellers glimrende indhold og en god genreforståelse ikke følges op af et klart, forståeligt og varieret sprog. Og dette er (var i forhold til 13-skalaen) kravet til sproget i middelområdet.

Små korrekturopgaver – gerne med udgangspunkt i elevernes daglige skriftlige opgaver – er en af vejene til at arbejde med korrekt og varieret sprog. Det kan for mange være en ret uoverkommelig opgave at arbejde tæt med redigering og korrektur af en længere skriftlig

opgave, men små korte – gerne daglige nedslag på særlige sproglige områder, vil for langt de fleste give bonus. Og det gælder så også om at udforme små opgaver, hvor eleverne selv fornemmer, at de belønnes for sproglige justeringer og præciseringer.

En anden vej til opmærksomhed på sproget er nogle af de opgavetyper, der ligger i retskrivningsprøven. Disse kan fint udfoldes og anvendes bredere i danskundervisningen, så de ikke alene bliver 'træning' til prøven i retskrivning. Fx kan et skema med ordklasseopgaver bruges som afsæt for samtale om de forskellige ordklassers anvendelse og betydning i sproget. De korte sætninger kan være oplæg til hurtigskrivning, som efterfølgende finpudses og korrigeres, eller der kan laves ordlege, synonymlege, antonymlege etc.

I det hele taget gælder det om at nærlæse og næranalysere sproget – og der er mange gode muligheder for at forbinde mundtligt og skriftligt arbejde, fx ud fra analyse- og fortolkningsopgaver med fokus på sprogets funktion, variation og betydning.

- Stort set alle elever vælger at benytte sig af startkomma. Det er tydeligt at se, at nogle klasser har arbejdet indgående med tegnsætning, mens andre ikke tillægger det den store vægt.

- De svageste har store problemer eller mangler helt afsnit og sætter for få punktummer.

Layout – orden

I skriftlig fremstilling er ordenskarakteren fastholdt. Der skal altså stadigvæk gives to karakterer for hhv. indhold og orden. Ofte kan det være svært helt at skille ordenskarakteren fra indholdskarakteren, fordi det i forlængelse af den tidligere beskrivelse af arbejdet med genrerne altid vil være således, at opsætning, form og indhold fremmer hinanden gensidigt.

- En stor gruppe elever havde gjort en del ud af layout. Der var mange stile i spalter. Det var især opgave 1, 3, 4 og 6. Men også de øvrige stile var der enkelte af i spalter. Dog kunne jeg ønske, at lærerne ville vise eleverne, hvordan man laver orddeling, når de vælger at skrive i spalter. Der var også eksempler på flot layout i forbindelse med avisartiklen opgave 6. Her var der 2 elever fra 2 forskellige skoler, som havde lavet diagrammer med fiktive tal over udviklingen i fangeflugt. En del elever havde også valgt at skrive i to skrifttyper i opgave 5 for at markere, hvornår det var nutid, og hvornår det var et flashback. De få elever, som valgte at skrive i hånden, havde ikke gjort meget ud af layout.

- Få har arbejdet med layoutet. Selv artiklerne var oftest ikke sat op i spalter. Afsnitsopdeling er enten overdrevet eller ikke til stede. Underligt, da disse unge mennesker må være vokset op med computerens muligheder.

- Det ser ud til, at der arbejdes med layoutet, og eleverne har været taktsomme og valgt, hvilket layout der kunne passe til netop deres emne.

- Visse besvarelser med fiktive genrer havde dog valgt at indlede samtlige hovedafsnit med de såkaldte uncialbogstaver. Det gjorde et rigtig godt indtryk.

I forbindelse med orden skinner undervisningen meget tydeligt igennem. En del har arbejdet grundigt med skabelonopgaver, og eleverne er blevet undervist i, hvorledes de forskellige genrer stiller forskellige krav til layoutet. Her er der undervisningsmateriale alle steder. Aviser, blade, fagbøger, novellesamlinger, tidligere opgaver etc. Og det kan ofte være særdeles givtigt at stille meget stramme krav til nogle opgavebesvarelser, så eleverne 'tvinges' til at lære sig – og til at anvende de mange muligheder, som tekstbehandlingsprogrammerne i virkeligheden giver dem.

Der bliver ofte spurgt til eksemplariske besvarelser. Og vi vil fortsat ikke sætte dem op fra centralt hold. Ud fra vurderingskriterierne og ud fra de 'skabeloner', man møder i hverdagens tekster, må man undervise eleverne og lade dem eksperimentere i hverdagen. På kurser bliver der ofte udvekslet og diskuteret eksempler, og det er en rigtig god ide.

På sigt håber opgavekommissionen at kunne udforme opgaverne på cd-rom eller lignende, så eleverne kan arbejde aktivt med fx billeder og tekst ud fra oplægget og vise, at det kan anvendes, så det fremmer såvel det indholdsmæssige som layoutet af de forskellige genrer.

Kort om de enkelte besvarelser

FSA

Opgave 1 Det år faldt sommerferien på en torsdag

- Jeg synes Anne R. Kjeldsens personlige beretning er rigtig god. Desværre tror mange, at ferieoplevelsen skal have et kærlighedsforhold indbygget ...

- I opgave 1 (som rigtig mange har skrevet) er det ikke genren, der er den forhindrende faktor for et resultat i det udmærkede område, men det, at det er svært for de fleste at komme ud over "den gode ferie i Thailand, USA, Bornholm.. med mad, afslapning og hygge" og finde frem til lige netop DET, der gjorde denne oplevelse til noget særligt.

- Opgave 1 bliver besvaret af mange elever med anden etnisk baggrund, som besøger familien i hjemlandet og af mange andre elever, som beretter om en ferietur – ofte i dagbogsform. De fleste glemmer dog, at ferien ikke "bare" skal have været en god oplevelse, men også have haft stor personlig betydning.

Det er et gennemgående træk i mange af censorberetningerne, at skriveoplægget her er godt. Selvfølgelig er der en fare for, at eleverne *tror*, der *skal* være en kærlighedshistorie med, men mange har dog også forstået at fokusere på andre oplevelser og indtryk, der har haft særlig betydning. Også her handler det om nærlæsning. Det er faktisk ikke selve kærlighedshistorien, som jo ret beset kun antydes, men hele rammen om, at den netop får mulighed for at spire, der er den fine kerne i Anne R. Kjeldsens beretning. Og skabelonen for elevernes skrivning ligger lige for. Så her ville bare 10 minutters eftertænksomhed inden skrivningen være givet rigtigt godt ud!

Opgave 2 Tabernarren

- *Tabernarren har været den, der har fået de højeste karakterer – gode stile.*
- *Et rigtig godt oplæg. Desværre ikke valgt af ret mange. Mange er rigtig gode til essaygenren og formår at forholde sig til oplægget og komme ind på de tre drenges forhold til hinanden og på, hvordan Janteloven også spiller en afgørende rolle, ikke blot i klasseværelset, men også i Danmark.*
- *var karaktermæssigt topscoreren blandt mine besvarelser. Disse essays var kreeret af meget dygtige (og dygtigt underviste) unge mennesker. De kunne ganske enkelt deres metier! Og sikke refleksioner, de var i stand til at give udtryk for. Meget modne, meget eftertænksomme og meget velformulerede. Tusind tak for det.*
- *Essaygenren er ikke sikker. Der kommenteres og konstateres i stedet for at komme med refleksioner og tanker. Genren er svær for de lidt svagere skrivere men en lækkerbissen for den sikre skriver, men det er alle genrer selvfølgelig.*

Opgave 2 havde en del udfordringer til eleverne – og ikke så mange tog disse til sig ... Dels skulle eleverne forholde sig til et fiktionsoplæg, dels skulle de skrive i en anden genre – et essay, og dels skulle de indflette deres egne refleksioner. Altså en opgave med et vist abstraktionsniveau og med krav jf. Fælles Mål om at kende genrerne og skille dem fra hinanden. Til gengæld er det en ret entydig tilbagemelding, at de elever, der har taget udfordringen op, i langt de fleste tilfælde er sluppet rigtigt godt fra det. Denne melding er vigtig også at formidle. Og selv om det stadigvæk fra nogle forlyder, at eleverne ikke er fortrolige med essaygenren, så kan den dog ikke helt længere siges at være ukendt. Den optræder i såvel undervisningsmaterialer som i mange tidligere prøveoplæg, og der er rig mulighed for at lave også mindre skriveøvelser, der berører den essayistiske form.

Der skal og må være udfordringer på forskellige planer, og selv om dette emne ikke kvantitativt har været topscoreren, så har det alligevel fungeret godt.

Opgave 3 Mellem midnat og morgen

Kun få gange tidligere har genren reportage været at finde i et opgavesæt, men alligevel må den forventes at være kendt fra arbejdet med sagprosaens genrer og for mange elever fra arbejdet med hhv. *Skriv til avisen* og *avistid.dk*

Det er dog ikke lykkedes særligt godt, så her er der en undervisningsopgave (mere) at varetage. Mange har forvekslet reportagen med en fiktiv beretning. De har kun i ringe grad gjort billedet centralt, og det stemningsfulde halter det også med ...

- *Det er meget få, der har valgt at skrive emne 3. De der har valgt emnet, er ikke bevidste om reportagegenren.*
- *Det er fint at skulle skrive en reportage, men mange kan jo ikke have og skal ikke have erfaringer med, hvordan en storby (København) er mellem midnat og morgen? De fleste vælger novelleformen, da de ikke magter reportageformen.*

- Ordene “reportage” og “stemningsfuld” er i de fleste tilfælde ikke opfattet, ligesom billedet heller ikke er blevet benyttet, idet der fortælles om drabelige politijagter, eller voldelige mennesker, som blev voldelige efter en druktur i byen. En skam, for billedet er rigtig godt.
- De højest scorende elever skriver, så jeg næsten kan mærke pustet fra gadehjørnet og varmen fra asfalten. De svagere skrivere er ikke bevidste om genren og det faktum, at billedet skal kunne illustrere deres reportage.
- En rigtig god opgave for de elever, som evner stemningsbeskrivelserne.

Men igen – i lighed med opgave 2 har nogle også taget udfordringen op – og foldet det stemningsfulde ud med en sikker pen. Og rent faktisk så går en del af eleverne jo rundt med en journalistspire i maven, mens en del er blevet undervist i reportagegenren og netop kan udfylde en genreramme med deres fantasi, følelser, tanker, erfaringer og viden.

Opgave 4 Værelse med udsigt

- Et af de bedre oplæg. Her har mange mulighed for at reflektere over deres tilværelse som teenagere som Helle Tougaard gør det i sin udmærkede artikel.
- Jeg nød at læse opgave 4. Det er interessant at læse om deres syn på sig selv og hinanden, og man får faktisk ny viden.

Opgave 4 kræver, at man som elev kan træde et skridt tilbage og se på sig selv lidt udefra. Kommentere sine muligheder, sine fysiske betingelser og de valg man har gjort. Man skal også kunne reflektere over sin egen verden i forhold til andres og forsøge at sammenholde forskellige påvirkninger. Men når det er sagt, er der i denne opgave også mange muligheder, og der er både en note til genren *feature*, og der er en brugbar skabelon, der giver en tydelig ramme at skrive i.

Denne ramme har en del elever formået at udnytte – både hvad layout, form og indhold angår. Og det har fungeret rigtigt godt.

‘Mit værelse har rent faktisk udsigt. Udsigt til træer og til Kattegat. Dette er ikke et helt normalt værelse, for som mine venner så ofte siger: ‘Det er så meget dig!’ det må jeg jo give dem ret i, for på mit værelse gemmer jeg mit liv. Jeg gemmer min duft, min musik, mine smykker, mine gamle stile. Ting der har gjort indtryk på mig. Mit værelse indeholder alt, jeg har været siden børnehaven.’

Opgave 5 Forladt

En løs optælling fortæller, at ca. 45 % af eleverne har valgt denne opgave. Det kan jo undre, at så mange føler sig fortrolige med at skrive fiktion – noveller – oven i købet med ret faste bindinger. Og det går da heller ikke lige godt alle steder. Der er stor forskel på pigernes og drengenes fokus. Mange piger fortæller incesthistorier eller i hvert fald historier,

hvor dukken erstatter nogle andre følelsesmæssige relationer, mens dukken hos drengene flere steder er lager for kokain eller et særligt tegn til smuglerbander etc.

- *Novellens oplæg henvender sig i første omgang til piger, da dukken jo skal spille en væsentlig rolle. Jeg har læst mange sørgelige historier om voksne, der skændes og hovedpersonen(pigen), der til sidst forlader sin dukke for at vade ud i vandet og drukne sig selv. Dette kan godt give stof til eftertanke! Hvordan kan en dukke efterladt på en sten ved havet næsten give andre associationer?*

- *Flashback og billede bliver for tit hæftet på som et tilfældigt vedhæng.*

- *Novelle? Tja, det kan diskuteres, om denne genre er på plads, når det ofte helt tydeligt er en jeg-fortællers familiemæssige forhold, der detaljeret beskrives.*

- *“Forladt” “løb løbsk” for en del elever, som overså såvel kravet om flashback som at “dukken på standen skal spille en væsentlig rolle”.*

- *Opgave 5. Et fint krav at handlingen skulle udspille sig i løbet af en dag. Dette krav betød at mange elever skrev med mange detaljer. Det sværeste ved den opgave, var kravet om et eller flere flashback. De fleste elever laver et kort bagudsyn, og mange aner ganske enkelt ikke hvad et flashback er. Nogle elever skriver – Nu flasbacer jeg ...*

- *Alt for mange besvarelser befandt sig på Dukke-Lise-niveauet, uden hun af den grund havde en væsentlig rolle*

Hele skalaen er formodentlig blevet anvendt til denne opgave. Nogle elever formår jo at skrive noveller! De kender genren, og de ved, hvad et flashback er. Derfor kan de styre sig gennem opgaven med både fylde og vægt.

Andre har – som tidligere antydte – mest ladet sig friste af billede frem for tekst – og måske tænkt ... ‘det her er let.’ Det var det så nok ikke alligevel. I hvert fald ikke hvis kravene til en rimelig besvarelse skulle opfyldes.

- *Det er meget forståeligt, at sentimentaliteten kan komme frem her, men den blev nok strammet en tand for meget med denne passus “Den lille pige på 7 år havde mistet begge sine forældre og boede på plejehjem.”*

Opgave 6 10 minutter uden for murene

- *Hvad er en nyhedsartikel? Dette spørgsmål er ikke klart for mange af de ca. 10 %, som har valgt denne opgave, så selv om opgaveformuleringen ellers lægger klart op med et nyhedstelegram får eleverne skrevet en baggrundsartikel.*

- *har i høj grad appelleret til drengene. Desværre kommer oplysningerne fra Ritzau til at præge en stor del af den artikel, der skulle skrives, hvilket har medvirket til, at artiklerne er blevet holdt meget på det refererende plan. Taxachaufføren og betjentene er desuden blevet skildret lidt “tegneserieagtige” på baggrund af Egon Olsen-oplægget. Der er altså ikke så meget at komme efter her*

og det er lidt ærgerligt, da man kunne have lavet opgaveformuleringen lidt mere samfunds-fagsvenlig uden det ville have gjort noget!

- Ofte bliver nyhedsartiklen flere steder til en baggrundsartikel, men også her er der selvfølgelig flotte besvarelser, som viser stor genrebevidsthed, og hvor form og indhold går op i en højere enhed, så læsningen bliver ren fornøjelse.

Opgave 6 er en særdeles regulær opgave, hvor eleverne kan lade sig udfordre på forskelligt niveau. De fleste ved godt, hvad en artikel er, og tilnærmelsesvist også en nyhedsartikel. I deres håndtering af interview og journalistisk behandling viser de så deres danskfaglige kundskaber og færdigheder. Her er en opgave, hvor layout, form og indhold for alvor kan berige hinanden – og hvor der fx ved elevens valg af mellemrubrikker kan læses meget om overblik og indfaldsvinkler til besvarelsen.

Endelig bør det understreges, at den svage elev her får en meget tydelig hjælp til et solidt skriveafsæt, og derudfra kan udforme en hæderlig besvarelse.

Og som en censor skriver:

Der er en del journalister in spe!

FS10

Skriftlig prøve

Mange af kommentarerne fra hhv. fsa og fs10 ligner hinanden. Derfor er den generelle del samlet under fsa-afsnittet.

Nedenfor følger nogle konkrete bemærkninger til de enkelte opgaver og besvarelser på fs10-niveau.

Generelle kommentarer

- Der er rig mulighed for, at eleverne kan give udtryk for holdninger og refleksioner. De kan vise, at de er genrebevidste og behersker de forskellige genrer i oplægget.

- Prøvesættet giver mulighed for at vise, at man har tilegnet sig de krav, der er til prøven i forhold til de mål, der er for undervisningen.

- Eleverne fik god mulighed for at demonstrere deres færdigheder inden for de forskellige genrer. Der var ingen opgaver, der ikke blev valgt, ligesom der ikke var opgaver, der var uklare.

- Med kun seks forskellige opgaver er det selvfølgelig ikke muligt at medtage alle genrer. Jeg ville dog gerne se opgaver i anmeldelse, baggrundsartikel og billedtolkning. De ville ikke være bedre i forhold til målene, men sammen med de seks i opgavesættet give meget stor bredde og måske stimulere skrivelysten hos flere elever. En måde at udvide genrebredden på kunne være at give eleverne flere opgaver med valgmuligheder som i opgave 2.

Opgave 1 Deja-vu

- Mange har valgt den opgave men kun to besvarelser har handlet om fantastiske hændelser inspireret af oplægget. Alle de øvrige handlede om fantastisk gode og rare hændelser og oplevelser, såsom en fantastisk fodboldklub (Brøndby), fantastiske kærester, fantastiske koncerter osv. Jeg har været i et dilemma med disse opgaver og lagde ud med at lade det vægte meget i vurderingen. Men efterhånden som alle havde forstået opgaven på den måde, ændrede jeg min vurdering en anelse, idet jeg sådan set godt kan se, at der intet står om, at der skal indgå noget "fantasy agtigt eller deja vu lignende. Set i bagklogskabens skarpe lys er den opgave formuleret forkert.

- Ordet hændelser er, efter min mening, bedre end fortællinger.

- Det er markant, så meget bedre en fortælling bliver, når den er sand. Man er slet ikke i tvivl om, at netop den hændelse er selvoplevet i modsætning til alle de opdigtede.

Nogle censorer har ment, at opgaveformuleringen til opgave 1 kunne tolkes, og det har givet forskellige opfattelser af opgavekravene. Man kan hertil sige, at den elev, der læser teksten i prøveoplægget nok ikke er i tvivl, men det er selvfølgelig ikke tvingende nødvendigt for at skrive opgaven. På den anden side, hvis man er i tvivl, så bør man jo studere, hvad det reelt går ud på – og hvorledes skabelonen i opgaven er med til at vise kravene. Og det kan eleverne sagtens nå på de fire timer, som prøven varer.

Opgave 2 Avistid

I opgave to var der en A og en B mulighed. Dels en opgave, der krævede en ret direkte kommentar til oplægget fra www.avistid.dk, og så en mere reflekterende opgave, der krævede en mere overordnet tilgang til medier.

Nogle elever blandede de to opgaver, men det har ikke givet store vurderingsproblemer. Det har været meget glædeligt at erfare, at mange unge rent faktisk er glade for at læse avis, og at de synes, det er vigtigt med informationer og nyheder.

- Dette oplæg har tiltalt mange elever, og de har holdninger til det at læse avis. En del elever kommer til at blande a og b sammen, og nogle skelner ikke mellem kommentering og essay.

- Det er fint, at lade et af ungdommens "ikoner" udtale sig om noget så hverdagsagtigt som avislæsning. Af de ca. 10 %, der valgte opgaven, kommenterer de fleste, mens kun ganske få kaster sig ud i essayet.

- En del refererer artiklen eller henvender sig til T. H. direkte?

- Noget tyder på, at gratisaviserne betyder mest for Hillerøds ungdom – Af andre udgivelser topper Ekstrabladet og B. T. – mens de store dagblade som Politiken, Jyllandsposten og Berlingske Tidende er sjældne gæster i hjemmene.

- Til trods for bestræbelserne på at vælge en person fra kampagnen Avistid.dk, som de unge skulle kende og have chance for at forstå, så lykkes det ikke ret godt at få dem til at forstå hverken tekstens ironi, sammenligninger, tankegang m.m. De tænker ubegribeligt konkret og direkte: Fx "Jeg kan da ikke forstå, at Thomas

ikke vil bruge tid på at købe skjorter”.

“Jeg stoppede personligt med at se nyhederne, da jeg var 11 år!”

- Generelt oplever jeg at størstedelen af elevernes besvarelser har mere fylde og vægt, end jeg har oplevet tidligere. Der må skyldes dansklærernes bevidste undervisning i fx argumentations-former.

En pige videregiver en god undervisningside til arbejdet med nyhedsgenren:

“Dengang jeg for alvor startede med at interessere mig for nyhederne var i syvende klasse, hvor vi hver morgen startede dagen med at tage notater til P3’s radioavis.”
Hun skrev en god opgave, så hun er blevet godt undervist.

Opgave 3 Fællesskab

- Emnet har ikke haft appel til ret mange elever.

Måske har der været for meget at skulle læse i oplægget!!

- De få elever, der har valgt dette emne, har typisk selv været med til dette stævne eller andre tilsvarende, så de har følt det, der er med i Søren Møllers velkomsttale.

- Jeg kunne godt tænke mig at få opgaveudvalgets “bud” på, hvilke intentioner, man har haft. Jeg kan naturligvis få øje på de tre nøgleord, billedet og anledningen til at talen holdes. Her er for lidt “kød” på – medmindre man da har været til stede ved et sådant stævne. — Opgaveformuleringen burde, efter min mening, have ført eleven direkte ind på det tematiske i talen – eller opfordret til at skrive videre om den “folkelige” idræt.

- Denne opgave blev ikke valgt af ret mange. Det er også den opgave, der i mine øjne er den der rammer målgruppen dårligst. Talen er noget “luftig” med mange næsten floskellignende udtryk. Pensionistafdelingen i gymnastikforeningen ville have haft mere glæde af denne tekst!

Det kan da godt være, pensionistafdelingen i gymnastikforeningen også kunne have haft glæde af at arbejde med Søren Møllers tale. Ærindet var nu ikke alene fællesskab og folkelighed, som nogle antyder, men mere at få eleverne til at overveje, hvad det kræver af den enkelte at være en del af noget. At diskutere det nationale over for nationalisme etc. Deri ligger der en udfordring – måske især for de elever, der interesserer sig for demokrati og kulturelle forbindelser. Det var der – som antydning af censorerne ikke mange, der havde den store interesse for, men måske kan oplægget på sigt danne baggrund for gode drøftelser i klassesammenhæng – og deraf følgende kommenteringer og måske skrivning af andre taler.

Opgave 4 Cirkusprinsessen

-Det romantiske i historien er gået rent ind.

- Genre – og historisk bevidsthed kniber det med.

- Et rigtigt “pletskud”, hvad tema og genre angår. Både piger og drenge valgte denne opgave. Desværre mestrer meget få brevgenren. Genren “Det personlige brev” kræver ud over brevstil med datering, afsender, modtager og opstilling også

en høj grad af adressatbevidsthed. Hvem er denne veninde i Danmark? Er det en kollega fra cirkus? Eller?

- Meget få véd, hvad en badeanstalt, en kabine og en anstandsdame er: fx "anstaltsdamen skubbede jeg ud i en kabine". Man kan hos mange læse, at de ikke kan se en sådan badeanstalt for sig, lige som man tydeligt fornemmer, at de ikke har "Rysensteen, Banegården, Nyborg, Frederikshavn, Horten og Christiania placeret på deres mentale landkort. Det giver nogle sjove rejseruter og rejsebeskrivelser, som Krak.dk ville have meget vanskeligt ved at forstå.

- Jeg har oplevet en del elever, der tilpasser sproget til 1800 tallet. Her må kanonlæsning og et bevidst sprogarbejde have en betydning.

- Men ellers er det en fornøjelse at læse brevene om kærligheden, der overvinder alt. "Plottet" er givet på forhånd, det hjælper eleverne langt i disse fiktionsgenrer.

Ja, plottet – rammen er givet på forhånd. Eleverne skal skrive ind i denne ramme, og det skal egentlig ikke spekulere på at digte historien, men at udfylde den med detaljer. Det giver en god skrivebinding, som mange har formået at håndtere.

Desværre kniber det lidt med det formelle ved genren, og det er tankevækkende. Alle vil i deres fremtidige liv få brug for at henvende sig til andre via breve eller andre skriftlige formularer, og det bør også være kendt fra undervisningen, hvorledes forskellige typer af breve ser ud, og hvilke konventioner (genreegenskaber) der er gældende for de forskellige former.

*Han er i cirkus Halvrosen.
De ville højst sandsynligt også gennemsnøge båden fra top til tå.
Jeg ville sådan ønske du var her, for ord siger mere end bogstaver.
Han er kraftigt bygget men blidsindet.
Og min drøm gik i virkelighed.
Louis tog os på færs gerning.
Så jeg pådrog mig et falsk navn.
Vi blev gift med nød og næppe på Rådhuset.
Han tikkede og bad mig om at komme hjem igen.*

Ak ja ...

Opgave 5 Globalisering

- Godt aktuelt emne – Jeg håber, mine egne elever har skrevet denne, vi har alle set dokumentarfilmen med Algore og har som bornholmere mærket globaliseringen inden for erhvervslivet. Jeg forstår ikke, at kun ca. 5 % valgte denne opgave. Måske er det de 3 forskellige oplægstekster, der forvirrer? Hvad er "Tjeck Magazine"?

- De færreste kender genren "Indlæg til. . ." de kommenterer udtalelserne i oplægsteksterne, mens andre refererer dem.

- Forholdsvis mange har valgt dette emne, og besvarelsene er generelt gode. Unge har helt klart tanker og holdninger til emnet.

Det er godt at høre, at der har været glæde over dette oplæg. Det er i tråd med tidsånden, og det giver især mulighed for at formulere viden og erfaringer.

Nogle censorer har undret sig over, at der ikke var formuleret et krav om at anvende billedet, og det kunne der måske have været gjort, men faren for at der så ikke var appelleret til skrivning ud fra viden, ville måske have været til stede. Omvendt har det jo været en åben mulighed at gøre det, og det har en del elever også benyttet sig af.

At eleverne ikke kender genren – ‘indlæg til ...’, er mere tankevækkende. Arbejdet – også med avisens genrer er centralt i undervisningen – og i forbindelse med kommenteringsopgaver og diskussioner må eleverne lære at formulere sig – også i denne genre.

Opgave 6 Verdens smukkeste hus

- *Topscoren i oplægget.*
- *Tilsyneladende bliver man fascineret af mælkebøtten, som spiller en stor rolle i mange af teksterne.*
- *At novellegenren kræver mere end at skrive af karsken bæg, synes ikke helt klart for alle elever.*
- *Jeg opstillede 6 rettekriterier for mig selv for at overleve de 101 beretninger:*
 - *Novellestruktur f. eks. “Berettermodellen” med i hvert fald konfliktoptrapning, klimaks og begyndende udtoning*
 - *Konsekvent brug af nutid (eller i det mindste konsekvent datid i elevens tekst)*
 - *Chaufførens motiv*
 - *Jeg-fortælleren skal have en “identitet”*
 - *Beskrivelse af huset*
 - *Hvorfor er huset verdens smukkeste?*
 - *Den unge mand med mælkebøtten må spille en central rolle*
- *Ingen opfyldte alle kriterier – Kan vi få den originale version??*
- *Ca. et kvarter inde i prøven sad halvdelen af 10 eleverne og skrev opgave 6 uden refleksioner, brainstorming eller noget mindmap”. Så noget tyder på, lærerne ikke har været gode til at dyrke novelleskrivningsteknik!*

Opgave 6 var ikke nogen let opgave. Der skulle, som et af citaterne ovenfor antyder, iagttages forskellige bindinger og krav. Men af en eller anden grund falder rigtigt mange alligevel i ‘fiktionsfælden’, og tror, at det næsten bare handler om at skrive ‘noget’ – at skrive af karsken bæg.

Det gør det slet ikke, og måske har den sidst citerede censor ret i, at novelleskrivningsteknikken ikke er tilstrækkeligt dyrket. Man skulle jo synes, at med det utal af forskellige noveller, der læses i folkeskolen, så er der en vis mulighed for også at se på komposition, synsvinkelkrav, sproglige krav, tempusformer etc.

Selvfølgelig ved også fagkonsulenter med adskillige lære(r)år i bagagen, at ikke alt, der formidles, virker, men alligevel må dette være endnu en kraftig anbefaling til lærerne om at *arbejde meget med kriterier for valg af opgave*.

Eleverne må klædes på ud fra viden om – og indsigt i forskellige genrer.

Og den originale version ... den er angivet i kilden, og af ophavsretsårsager kan vi desværre ikke gengive den her i evalueringsteksten.

Ny karakterskala – i skriftlig fremstilling

Fra den kommende prøvetermin (semesterprøver december 2007 og prøvetermin maj-juni 2008) skal den nye karakterskala i anvendelse. Allerede i skrivende stund har mange lærere været på kursus og er i fuld gang med at anvende 7-trinsskalaen.

I skriftlig fremstilling er vurderingskriterierne flg. for 12-tallet:

12 – fremragende:

Besvarelsen er klar, dækkende og yderst velskrevet i forhold til opgave-krav.

Genrebevidstheden er tydelig og sikker.

Sproget er sikkert og varieret og med brug af velvalgte udtryk og sikker syntaks.

Retskrivning og tegnsætning er meget sikker.

Indholdet er fyldigt, og disponeringen er særdeles hensigtsmæssig i forhold til både indhold og genre.

Der kan forekomme få uvæsentlige fejl og mangler.

Vejledende karakterbeskrivelser for karaktererne 02, 7 og 12 i alle fagets discipliner findes på <http://www.uvm.dk/nyskala>

Som hjælp til at give en karakter i skriftlig fremstilling kan det være hensigtsmæssigt at udforme et skema med vurderingskriterierne formuleret kort. Hvis man anvender skemaet i den daglige undervisning, fx i forbindelse med skriftlige opgaver og forholder den aktuelle besvarelse til disse kriterier, får såvel lærer som elev et overblik over, hvad der udløser den endelige karakter.

Alle elever bliver vurderet på de samme områder, og skemaet kan efterfølgende give fingerpeg om særlige indsatsområder. Selvfølgelig suppleret med mundtlige eller skriftlige kommentarer.

I forbindelse med bedømmelse af afgangsprøver kan skemaet anvendes til noter.

Et eksempel

Skriftlig fremstilling FSA	12 Fremragende	10 Fortrinligt	7 Godt	4 Jævnt	2 Tilstrækkeligt	Kommentarer
Besvarelsen er dækkende i forhold til opgaveformulering						
Tydelig genrebevidsthed						
Sproget – forståeligt, klart, varieret						
Retskrivning og tegnsætning						
Indholdets fylde						
Disponering i forhold til indhold og genre						
Layout Margin, skrifttype, afsnit. Sammenhæng med genre.						

Bemærkninger og forslag til forbedringer:

Endelig karakter:

Indhold:

Orden:

På lignende måde kan man udfærdige skemaer til andre af fagets områder, og man kan også formulere forskellige niveauer, afhængig af de opstillede mål og det aktuelle klassetrin.

Mundtlige prøver

Valget mellem A- og B-form

For første gang skulle der til folkeskolens afgangsprøve på fsa-niveau vælges mellem prøveform A og B. Da der ikke var krav om central registrering af valget, kender vi ikke den eksakte fordeling, men ud fra rapporter og henvendelser, er det vores nogenlunde præcise gæt, at ca. 80 % har fortsat med den 'næsten' kendte prøveform A, mens ca. 20 % har valgt prøveform B. Det er meget forskelligt for forskellige dele af landet, og det er tydeligt, at de, der tidligere har deltaget i forsøg – og ad den vej prøvet kræfter med prøveform B, har valgt den, mens andre har fastholdt det vante og kendte.

Ud fra interessen for at deltage i kurser og ud fra meldinger fra danskkonsulenterne på CFU'erne, så kunne det godt tyde på en større ligevægt i valget mellem de to muligheder i de kommende år.

Når man skal foretage et valg, skal man jo kende betingelserne, og selv om prøveform A er nogenlunde kendt i sin form, så er der en del ændringer, i opgivelser og i kravet om oplæsning. Dette har ikke alle haft helt styr på, og det er meget beklageligt for eleverne.

Der kom sidste år ny bekendtgørelse om prøverne. Den har skiftet nummer et par gange, men for danskfaget er intet ændret, og man skal som lærer sætte sig ind i de formelle forhold for at træffe de rette valg og for at kunne vejlede sine elever.

- Alle lærere jeg besøgte, havde valgt prøveform A. Igen i år bemærkede jeg den nervøsitet, som gør det svært for eleverne at levere en ordentlig præstation. Den er heller ikke befordrende for oplæsningen.

- Jeg håber, at mange dansklærere tør vælge B-prøven til næste år. Der er ingen tvivl om, at denne prøveform giver mere fordybelse, bedre kvalitet i tekstarbejdet og større læseglæde.

- Jeg håber virkelig, at flere lærere tør kaste sig ud i den krævende, men spændende og udbytterige B-prøve. Mange lærere gav udtryk for, at de havde lyst, men mangel på erfaring og overblik over gode tekster havde bremset dem. Her bør kurser og teamsamarbejde dog kunne hjælpe.

Et godt samarbejde i danskteamet – og et godt samarbejde med skolebibliotekarerne er helt sikkert givtigt for, at den enkelte lærer kan føle sikkerhed i en ny prøvesituation. Mange muligheder og faglige vinkler aktiveres, og det giver et godt og rart fagligt samspil – og udbytte, at der kan udveksles ideer, kilder, oplæg, erfaringer, problemer – og løsninger. Dette gælder naturligvis ikke alene for prøveform B, men lige så meget for prøveform A. Her har problemet ofte været, at prøveoplæg har 'overskredet sidste salgsdato', og i den sammenhæng kan et samarbejde højst sandsynligt være med til at stille kritiske spørgsmål og give muligheder for fornyelse og for højnelse af kvaliteten.

Prøveform A

Kommentarerne til prøveform A ligner meget, hvad der tidligere er blevet skrevet fra censorerne, og de henvendelser, vi får i tiden op mod prøverne, signalerer også det samme:

- *Det kniber med alsidigheden.*
- *Der mangler andre udtryksformer. De er delvist repræsenteret i opgivelserne, men ofte tyndt repræsenteret i prøveoplæggene.*
- *Proveoplæggene består overvejende af ældre noveller, artikler, eksempler på eventyr, en enkelt kortfilm eller en tv-reklame.*
- *Forårets diskussion om antallet af eksempler på andre udtryksformer forstået som 2 af hver er desværre ikke nået helt ud i hjørnerne. Jeg har drøftet det med lærerne på de 3 skoler, jeg har besøgt og fået mange forklaringer lige fra uvidenhed til en henvisning til skolens manglende av-kapacitet.*
- *Kravet om alsidighed i opgivelserne var ikke helt opfyldt på de besøgte skoler, ligesom de nye bestemmelser om tre hovedværker, hvoraf to skal være danske romaner, heller ikke var opfyldt alle steder. Ca. 75 – 90 % af tekstopgivelserne falder indenfor gruppen "Fiktive tekster", og her er genren novelle klart overrepræsenteret.*
- *Generelt set arbejdes der for lidt med hverdagens tekster; det bliver som regel kun til et par artikler der falder inden for emner som kriminalitet eller ungdomskultur. Dansklæreren bør tage nyere teksttyper som fx artikler fra webaviser, blogs, tv-satire og dokumentar op.*
- *Sagprosa er underrepræsenteret som genre. Danskfaget bør afspejle dele af vores virkelighed. Hvor er genrekendskabet til fx en artikel? Eller til et indslag i tv-avisen? Lær eleverne at betragte journalisten som komponist, hvad har hun gjort for at tiltrække vores opmærksomhed, hvad har hun gjort for, at vi forstår, hvad hun vil vise os/fortælle os, hvordan gentager/understreger hun sig selv, hvordan argumenterer hun? Sagprosa er ikke blot noveller sat på spalter...*
- *Sjældent giver de 40 minutters forberedelse plads til en dybere forståelse, der munder ud i en veldisponeret fremstilling af tekstens indhold. Et forhold der på alle måder kvalificeres ved at anvende B-prøven.*

For erfarne læsere af denne evalueringsskrivelse er der ikke meget nyt. Og man må vel spørge sig selv – hvorfor? Hvorfor lykkes det ikke at planlægge og samle opgivelser, så de formelle krav om alsidighed er opfyldt? Tror vi lærere, at det er bedst at blive på et meget smalt spor. Mærker vi ikke engagementet fra eleverne, når det er aktuelle og skæve tekster, der arbejdes med. Når eleverne en gang imellem er på hjemmebane i genrer, som vi ikke har det helt fulde overblik over, når det lykkes at få en god undervisningssituation ud af at arbejde med Guldhornene, med en af Blixens svære tekster eller med en folkeviser. I hvert fald kan det kun anbefales at kaste sig ud i det. Det bugner med spændende materialer fra hverdagen, og det bugner med materialer, der aktualiserer arbejdet med fx ældre tekster. Så der er ikke grund til, at ovenstående evalueringsskema skal gentages år efter år. Hjælp hinanden ude på skolerne. Drøft planlægning, nye genrer, kanonarbejde, evaluering i jeres fagteam i dansk. Her kan I berige hinanden og dele gode ideer og erfaringer. Og det flytter noget og gør undervisningen engagerende for både elever og lærere.

Det gode prøveoplæg

Et godt prøveoplæg er et oplæg, der kvalitetsmæssigt giver stof til eftertanke. Det kan fx være et spændende digt, en velskrevet novelle, en artikel med modstridende synspunkter, et maleri med tydelige træk fra en bestemt "isme" eller et udtryksfuldt pressefoto.

Oplægget skal have et passende omfang, sådan at der er tid til både at sætte sig ind i det og at gå i dybden med det. Hvis oplægget er en tekst, må den med andre ord ikke være for lang. Der skal være god tid til at læse teksten og dykke ned i den. Hvis det er en let tekst, kan den selvfølgelig være længere, end hvis den er mere kompleks i fx handling og komposition.

Ligeledes må kortfilm eller reklameindslag heller ikke være for lange. Eleven skal have mulighed for at se oplægget flere gange og registrere filmiske virkemidler, farver etc. Det gode prøveoplæg er således karakteriseret ved kvalitet frem for kvantitet.

Oplæsning

Kravet om oplæsning – både ved prøveform A og B var en af de nye ting ved årets prøver i mundtlig dansk. Det gav anledning til megen debat og mange spørgsmål i foråret, og derfor kan det undre, at nogle censorer har mødt lærere, for hvem det slet ikke var kendt. Det er bekymrende – og en meget uheldig situation for eleverne.

- *Disciplinen oplæsning er mange steder uøvet. Alt for mange elever havde ikke selv udvalgt et oplæsningsstykke, og ofte blev oplæsningen et vedhæng, som hverken eksaminator eller elev vægtede særlig højt. Imidlertid scorede elever med overskud og indlevelse ekstra, når de underbyggede deres tekstarbejde med en indlevelsesholdig oplæsning.*
- *Oplæsningen var tydeligvis forberedt forskelligt afhængig af lærer. En skoles elever læste tilfældige steder, som tydeligvis ikke var forberedt, enkelte vidste ikke, de skulle læse op. Mens en anden skole havde valgte tekstlæsningssteder, som flere af eleverne havde nået at øve sig på i forberedelsen. Nogle af disse elever begrundede valg af højtlesning ud fra tekstiagttagelser, hvilket gav tekstarbejdet ekstra kvalitet.*
- *Eleverne var bevidste omkring oplæsningen, men ikke alle var opmærksomme på, at de også skulle øve sig på den del under forberedelsen. Endvidere havde en del elever svært ved at finde ud af, hvornår de skulle læse op – det blev for mange elevers vedkommende læreren, der måtte være styrende. Her ville det være ønskeligt, hvis eleverne blev trænet i at bruge oplæsningen som et element i fremlæggelsen i de tilfælde, hvor det var muligt/oplagt.*
- *Det er tydeligt at oplæsning endnu ikke har været en disciplin, der er dyrket intensivt.*
- *Andre lignede et stort spørgsmålstegn når vi bad dem om at læse.*
- *Oplæsningsdelen blev kørt igennem, men bestemt ikke tilfredsstillende, idet kun 1 lærer havde været opmærksom på, at det var et krav. De øvrige blev først vidende om det efter vores telefoniske samtale.*

Citaterne er desværre ret generelle. Der er stor forskel, og det kommer bag på en del, både elever og lærere, at der – også ved prøveform A er krav om oplæsning. Forhåbentlig er det en børnesygdom, og forhåbentlig arbejdes der 'lige' nu ihærdigt med også at lade denne del af danskfaget fylde i undervisningen.

Oplæsningen kan jo være afsæt for mange gode videre diskussioner – eller den kan være kulminationen på et tekstarbejde.

Men disciplinen skal have plads – og elever, der har svært ved – både at læse – og at læse op, skal opleve ro – og at de får hjælp til fx at inddele teksten i perioder og markere pauser. At det nytter noget på forhånd at træne svære ord, og at det er nødvendigt at forstå tekstens ordlyd for at kunne læse klart og velartikuleret op.

- Generelt var jeg forbauset over, at eleverne meget ofte læste meget sjusket op. Ord blev sprunget over, og de læste det, de mente, der stod. Selve samtalen om teksten er eleverne altså væsentligt bedre til.

- Hvad angår oplæsning, er det meget op og ned. Jeg blev overrasket over, hvor få elever der kan læse klart og varieret og udtryksfuldt op.

En del lærere har på kurser haft den indvending, at det er en disciplin, der favoriserer de dygtige elever. Nu er det en af danskfagets grundfærdigheder, og derfor er det nødvendigt også at kunne demonstrere den i en prøvesituation, hvor det er målet at vise, hvad man kan inden for dansk. Den mundtlige fremstilling er en meget stor del af den mundtlige prøve – og som et oplagt bindeled mellem tekstarbejde og den mundtlige del bør oplæsningen tænkes!

- Oplæsningsdisciplinen fungerer godt, og mange elever tager udgangspunkt i deres valgte oplæsningsstykke, mens andre elever bruger det som "nervemedicin"

- Stort set alle elever begrundet deres valg af oplæsningsstykke og viser derved, at de har truffet et aktivt valg og vil noget med oplæsningen.

- Det virker også udmærket med de af læreren valgte oplæsningsstykker til billeder og film. Disse læsestykker er også velvalgte.

- Udmærkede valg af oplæsningsstykker til de andre udtryksformer. Fx var indledningen til Peter Mouritzens novelle 13 – om en pige, der terper til eksamen – valgt som oplæsning til kortfilmen Eksamen.

Heldigvis er der mange gode og opmuntrende oplevelser at give videre. Lad disse tjene som inspiration for undervisningen og for små særlige stunder, hvor oplæsning gives ekstra plads.

- Fantastisk – det glemmer jeg aldrig:

En elev havde trukket "Bare en regnvejrsaften" af Halfdan Rasmussen(1944) og vælger på et tidspunkt midt i sin egen tid at læse op. Forinden gør hun rede for, hvordan hun oplever regndråbernes rytme i hele digtet, mens det store drama foregår upåagtet: At ofre sig for sine kammerater og sit land. Med højrehånds pegefinger går hun i gang med at slå rytmen på bordkanten – og så begynder hun at læse op med den ro og afdæmpede højtidelighed digtets indhold kræver. Hele tiden lægger højre pegefingers monotone små dunk baggrundslyden.

- Hvis der er arbejdet med den mundtlige dimension i undervisningen, afspejles det under prøven. Mange fine oplæsninger vidner om arbejdet med oplæsning som fortolkende element i litteraturarbejdet.

- Jeg var ret skeptisk med hensyn til oplæsningsdelen, men må medgive, at hovedparten af eleverne vælger oplæsningssted med ganske god mening – og faktisk ret velvalgt som belysning af vigtige detaljer i prøveteksten. Hovedparten af eleverne er rimelig velformulerede og bruger sproget konstruktivt.

- Det virkede som om, oplæsningen i prøveform B var langt bedre, da det oplæste stykke indgik som samtaleemne, fordi det kunne begrundes.

Prøveform B

- Sidste år var jeg censor i prøveform B. Jeg håber, denne form snart bliver gældende. Den er langt mere danskfaglig, eleverne bliver dygtigere til dansk, og så giver det en langt mere harmonisk og rolig prøveafvikling. Lad os nu tage springet for elevernes, dansklærernes og danskfagets skyld.

Prøveform B løb for første gang af stabelen – som en åben mulighed for alle klasser i den overståede prøvetermin, så den er altså gældende på lige fod med prøveform A. Ud fra interessen for forsøg havde vi nok ventet en lidt større repræsentation af denne form, men mange lærere syntes nok, at der i forvejen var en del nyt at forholde sig til – og de ville gerne lige se tiden an og lade andre drage nogle erfaringer.

Som udgangspunkt for beskrivelsen af disse erfaringer resumerer vi først prøvens forskellige etaper:

- Overblik over opgivelser (8. – 9. klasse)
- Inddeling i forløb
- Beslutning om fordybelsesområder
- Lodtrækning
- Undersøge og vælge prøveoplæg
- Fordybelsesperiode (10 lektioner)
- Vejledning
- Aflevering af synopse og prøveoplæg
- Mundtlig prøve
- Karaktergivning

Det som censorerne ser, er kun den sidste del. Selve den mundtlige prøve, som består af elevens præsentation af sit prøveoplæg og den efterfølgende dialog om fordybelsesområde, opgivelser og danskfagligt stof. Men censorerne får også tilsendt opgivelser, oversigt over fordybelsesområder og oversigt over lodtrækningen.

Man kan indvende, at censor ikke på samme måde som ved prøveform A har mulighed for indsigelse i forhold til prøveoplæggenes kvalitet, kvantitet og alsidige sammenhæng med opgivelserne. Denne sikring ligger hos dansklæreren, der dels med en alsidig bredde i fordybelsesområderne, og dels med sin godkendelse af de konkrete prøveoplæg sikrer, at kvaliteten er i orden, og at det stof, der er arbejdet med, er repræsenteret.

Der skal være så mange fordybelsesområder, at den sidste elev har mindst 4 valgmuligheder, og fordybelsesområderne må gentages en gang. Samtidig skal opgivelserne være bredt repræsenteret, som ved prøveform A, og derfor er det ikke alene antallet af elever i klassen, der betinger antallet af områder. Skal fx kun 8 elever til prøve i en lille klasse, kan det sagtens være nødvendigt med 12 forskellige fordybelsesområder for at dække stoffet. Og her er det sikkert ikke nødvendigt at lade nogle af dem gå igen.

Censorerne har skrevet ind om deres erfaringer med at censurere ved prøveform B, og nogle har også skrevet om deres erfaringer som lærere, hvor de har haft deres egne klasser til prøve efter denne form.

Fordybelsesområder

- *Fordybelsesområderne var udvalgt, så der blev dækket perioder, genrer, temaer, forfattere og udtryksformer. Som eksempler kan nævnes: Besættelsestiden, Eventyr, Tabere og vindere, Blicher og Bødker og Sig det med billeder.*
- *I prøveform B er fordybelsesområderne vigtige, det led, der er skudt ind mellem opgivelser og prøveoplæg: Det er blandt fordybelsesområderne, at eleverne trækker lod. Derfor er det vigtigt, at fordybelsesområderne alsidigt dækker opgivelserne i adækvate overskrifter.*
- *74 % af eleverne havde valgt en novelle inden for deres fordybelsesområde. 26 % af eleverne havde været tvunget af deres fordybelsesområde til at vælge en anden genre end novelle. En (elev)skævvridning af faget – efter min vurdering. Måske vi i højere grad bør stille genrekrav i fordybelsesområderne?*
- *Det var en fin oplevelse for eleverne at være med til at lave fordybelsesområderne. Det skærpede bevidstheden om årets opgivelser og var med til at skabe positive og konstruktive forventninger.*
- *Temaerne strakte sig fra eventyr, romantikken, det moderne gennembrud, billedbøger, nyere noveller, lyrik, Edward Munch, reklamer til danske film og dækkede fuldt ud de krav, der kan stilles.*

Som skrevet ovenfor ligger der en stor opgave i udformningen af fordybelsesområder. Her må stoffet ses både på langs og på tværs. De krav, der er til opgivelserne, har man jo tilrettelagt sin undervisning efter for at opfylde, og derfor skal der både være nyt og gammelt (og det midt imellem), tekster og andre udtryksformer, fiktion og ikke fiktion – og en bred genrerepræsentation. Præcis de samme hovedlinjer som skal anvendes ved udvælgelsen af prøveoplæg til prøveform A.

Selvfølgelig kan der ske det i lodtrækningen, at det er de ældre tekster, lyrikken eller noget helt tredje, der ryger ud, men udgangspunktet må være alsidighed.

Fordybelsesområderne kan udformes på mange måder, og jo mere eleverne engageres i dette, jo større bliver deres interesse og indsigt i prøven.

Man kan udforme fordybelsesområderne ret direkte ud fra årets faglige forløb (fx: et forfatterskab), man kan dele et fagligt forløb op i flere fordybelsesområder (fx: En periode – lyrik og En periode – noveller) og endelig kan man kombinere flere faglige forløb til fordybelsesområder med nye overskrifter (fx: Dokumentarfilm om en forfatter og dokumentarfilm fra et medieemne bliver til fordybelsesområdet: Dokumentarfilm, eller Essays læst hhv. som en del af et forfatterskab, som en del af en periode og som en del af et tema bliver til fordybelsesområdet: Essays). Det betyder altså, at opgivelsernes enkelte elementer sagtens kan findes i flere fordybelsesområder.

Se flere konkrete eksempler i Vejledning til prøverne i faget dansk på <http://www.skolestyrelsen.dk>

Ved at tilrettelægge og drøfte fordybelsesområderne med eleverne ud fra en tydelig oversigt over årets (8. og 9.kl.) faglige forløb og stof, bliver de mange muligheder og krav kendte og tydelige for eleverne, og her har læreren så det ansvar at sikre, at det formelle i forhold til opgivelserne overholdes – og at der samtidig er både bindinger og åbenhed i de udformede fordybelsesområder. Det opleves af de fleste lærere, der har prøvet kræfter med prøveformen, som en god og aktiv proces.

Valg af prøveoplæg

- *De enkelte elever havde valgt meget relevante og realistiske prøveoplæg, der havde en klar sammenhæng med fordybelsesområderne.*
- *Det vidner om en vejleder, der ikke har sat sig ind i bestemmelserne. Først i anden omgang – efter kritiske indvendinger – kom der fokus på prøveoplæggene.*
- *At en elev får lov til at vælge et interview, alt for let og temmelig intetsigende, fra UNG under fordybelsesområdet Aviser vidner også om en dårlig faglig vejleder.*
- *En elev får lov at vælge et digt af anonym på en netside!*
- *Samme essayist, Sebastian Dorset, i fordybelsesområdet Essay runder billedet af en uprofessionel lemfældig vejledning af.*
- *I fasen, hvor eleven udvælger sin tekst, opnås et danskfagligt niveau, som ikke ses ved A-prøven.*
- *De grundige og ansvarlige elever kunne have svært ved at vælge – de var bange for, at det ikke blev godt nok.*
- *Det er vigtigt, at vi som lærere er bevidste om længde og svarhedsgrad – at vi får sagt nej til de oplæg, der er for svære – eller for lette.*

Ovenstående citater fortæller på hver deres måde om de opgaver, som læreren har i denne prøveform. Først og fremmest må man – som ved alle andre prøver – kende kravene og have forholdt sig til dem. At de også skal formidles til eleverne bør være en selvfølge. At være vejleder betyder at træde et skridt tilbage. Man er ikke længere underviser, men katalysator og rådgiver.

Vejledningen består i:

- Valg af prøvestof
- Analysetilgange
- Differentiering – skub – anvisninger – udfordringer
- Katalyse
- Godkendelse
- Perspektiveringsmuligheder

Ikke i:

- Analysearbejde
- Forståelse
- Fortolkning
- Udformning af synopsis

Det er gået godt mange steder, og der har langt de fleste steder været god bredde i elevernes prøveoplæg jf. en klar beskrivelse af fordybelsesområdet krav. Desværre har nogle ikke formået at vejlede eleverne tilstrækkeligt præcist – og derfor har kvaliteten af prøveoplæggene

– og tråden til fordybelsesområdet ikke været i orden.

Hvis man som lærer er i tvivl – og ikke har nogle samarbejdspartnere (danskkollegaer eller skolebibliotekarer), så kan det være en god ide at drøfte prøven med censor og bede ham/hende se på de foreslåede fordybelsesområder. Det vil give begge parter et godt udgangspunkt.

- Eleverne må have fået en god vejledning, for det var relevante og gode tekster, som de havde valgt.

Synopserne

I Vejledning til prøverne i faget dansk dansk står der et forslag til, hvad en synopse kan indeholde:

<http://www.skolestyrelsen.dk/skolen/afsluttende%20proever/proevevejledninger.aspx>

En forside med:

- Elevens navn og prøveniveau.
- Titel på fordybelsesområde.
- Præsentation af prøveoplægget og begrundelse for valget af dette (kort).

En side 2 med:

- Disposition for den mundtlige prøve.
- Præsentation af analyse og fortolkningspunkter.
- Præsentation af perspektiveringsområder.
- Angivelse af oplæsningsafsnittet.
- Kildefortegnelse over læste tekster og andre oplysninger, der er anvendt i fordybelsesarbejdet.

Synopsen skal ikke vurderes, og der er ikke noget fast krav til dens udseende. Formålet med synopsen er, at elev, lærer og censor har et fælles udgangspunkt for prøven.

- Alle synopser indeholdt de foreslåede elementer, men som tilfældet tit er med andre former for menukort, gav de som oftest et klart fingerpeg om, vi kunne forvente fastfood eller en gastronomisk oplevelse.
- Under udarbejdningen af synopsis anvender eleven særdeles aktivt sit pensum, og de kreative og dygtige når niveauer, som ikke tidligere er set inden for afgangsprøven i 9. klasse.
- Elevernes dispositioner var gennemgående grundigt udformede og dannede en fin baggrund for eksaminationen.
- Det virker som om, at synopsen er et godt redskab for eleverne – de var meget velforberejede alle sammen og havde en tydelig plan med deres fremlæggelse.

Perspektivering

Det ser ud til, at lærerne er blevet bedre til at undervise eleverne i at perspektivere og relatere deres prøveoplæg på en relevant måde. Den gode perspektivering er karakteriseret ved, at den tilfører prøveoplægget en eller flere ekstra dimensioner.

- Begrebet "Perspektivering" bliver anvendt lidt pudsigt efter min mening, men i bund og grund gør det vel ikke noget. Jeg plejer selv at bruge begrebet relatere, når de trækker paralleller til kendt tekst eller andre begivenheder/situationer, som minder om prøveteksten, mens jeg bruger perspektivere, når de sætter teksten ind i en periodisk, tematisk, genremæssig eller forfattermæssig sammenhæng. Ofte bruger jeg indledningsspørgsmålet: "Denne tekst er jo ikke helt ny. På hvilket måde kan vi evt. stadig få noget ud af at læse den?"

Bortset fra termene, var de unge mennesker ret gode til at perspektivere.

- Ved Prøveform B kan man i langt højere grad koncentrere sig om de dansk-faglige elementer og finesser, og kvalificerede perspektiveringer kommer her virkeligt til deres ret.

- Perspektiveringen var velovervejet og man anede, at de havde fået en grundig vejledning.

- Jeg oplevede flere forskellige tilgange til tekstarbejdet. Et yderpunkt var en klasse, der havde arbejdet noget ustruktureret med tekstarbejdet gennem året, man havde haft mange gode diskussioner gennem skoleåret, eleverne havde virkelig fået "luft" for deres tanker. De havde lært at fokusere meget på tekstens indhold, hvad vil forfatteren med teksten? Ligger der skjulte budskaber i den? Kort sagt en virkelig fordybelse af teksterne uden alle forklaringer om tid, sted og miljø. Under prøven kom det virkelig frem, at denne form for undervisning havde været inspirerende for eleverne. De var virkelig "på mærkerne", og det var en fornøjelse at høre på dem – og diskutere med dem. Det modsatte "yderpunkt" var en klasse, der havde arbejdet meget med tekstgennemgangsmodeller, de kunne alle de "faglige" ting: tid, sted, miljø osv. Men når det kom til at trænge dybere ned i teksten kneb det gevaldigt. Jeg føler, at klassen var "bundet" alt for meget af disse modeller, og karaktererne havde svært ved at "snige" sig op over et 9-tal. Til gengæld var der heller ikke nogen, der gik helt "galt i byen". Jeg foretrækker langt det første alternativ.

Den mundtlige prøve

- Frygten for snyd – eller uretfærdig hjælp fra dygtige forældre eller andre – blev i allerhøjeste grad gjort til skamme. Hjælp i læseferien er den samme, og hvis eleven ikke selv er hjemme i hele stoffet, afsløres det i prøvens anden del.

- Skønt sammenhængen med opgivelser, hvor kun Aakjærs digte figurerede, var tynd, blev det en udmærket præstation, hvor en usynlig tredje person dog sad med ved det grønne bord: Da denne censor påpegede, at trykket i linjen "skal jeg" også kunne være på skal og ikke på jeg, som eleven havde gjort i sin i øvrigt udmærkede oplæsning, svarede eleven, at "hans mor havde sagt, at trykket skulle være på jeg". Efterfølgende tænkte jeg, om en sådan argumentation kunne berettiggende det 11-tal, eleven fik.

- I denne prøveform er det svært at pege på et fokuspunkt, der er fælles hos størstedelen af eleverne. Hos de bedste kom vi hele spektret rundt med fokuspunkter fornemt afpasset efter prøveoplægget.

Tidligere, når prøveformen har været anvendt på forsøgsbasis, har der været en kritik af disponeringen af tiden ved den mundtlige prøve. Mange elever har ikke vidst, at de kun havde ca. 10 minutter til rådighed til deres egen præsentation. Og som følge deraf har der ikke været ordentlig tid til den efterfølgende dialog, hvor lærer og censor spørger bredere ud i hhv. fordybelsesområde og opgivelser. Denne problematik har vi ikke mødt i år, og det tillader vi os at tage som et godt tegn på, at også denne del af prøveformen har fundet sit leje. Det er jo en væsentlig del af prøven, at det netop *ikke* er elevens præsentation af prøveoplægget alene, men nok så meget den efterfølgende dialog om perspektiveringsmuligheder og det danskfaglige stof i øvrigt, der begrunder vurderingen. Eleven skal kunne mestre begge dele for at opnå en høj karakter.

Vurderingskriterier

Sidste år blev der talt meget om notatskrivning ved de mundtlige prøver. Både lærer og censor skal tage notater, der skal opbevares et år af hensyn til eventuelle klagesager. Det er nu i højere grad blevet en naturlig del af prøven, og mange lærere og censorer tager forskellige vurderings- og evalueringsskemaer i anvendelse og fortæller, at det højner kvaliteten af den efterfølgende karaktervotering.

- Kravet om opbevaring af notater er fremmende for kvaliteten af evaluering og karaktergivningen. Alle de steder, hvor jeg var i år, benyttede vi evalueringsskemaer.

Det skærper opmærksomheden omkring vurderingskriterierne, så karaktergivningen bliver mere bevidst målrelateret, men tager også lang tid, og det er fortsat svært for læreren at nå at tage fyldige notater.

- Et vurderingsskema er et godt værktøj i prøvesituationen, da det med sine faste punkter er med til at sikre en ensartet vurdering af elevernes præstationer og derved lette evalueringen.

De fleste censorer fortæller, at det er optimalt at have et vurderingsark, som kan danne udgangspunkt for både notater under prøven og for karaktergivningen.

Med afsæt i 7-trinsskalaen og vurderingskriterierne for prøveform B kan skemaet fx udformes således:

Vurderingskriterier	Frem- ragende (12)	Fortrinligt/ Godt (10 – 7)	Jævnt/ Tilstrækkeligt (4 – 2)	Utilstrækkeligt/ ringe (00 – ÷3)	Bemærkninger om forløbet af prøven
Indsigt i prøve- oplæggets indhold					
Indsigt i sammenhængen mellem sprog, indhold og genre					
Begrundelse for dansk- faglige tilgange					
Begrundelse for vurdering af oplægget					
Perspektivering til opgivelser og andet stof					
Disponering af oplægget					
Formulering og artikulation					
Klart og forståeligt sprog					
Samtalen – dialogen om danskfagligt stof					
Oplæsning – tydelig og velartikuleret – med blik for indhold og genre					
Samlet karakter efter votering:					

FS10

Ved fs10 prøven i mundtlig fremstilling skulle man i prøveterminen maj-juni 2007 følge bestemmelserne fra bekendtgørelse 737. Der var i princippet ikke nogen ændringer og nyheder.

Erfaringerne fra den 'almindelige prøve' ligner i høj grad erfaringerne fra prøveform A. En del skoler havde søgt om dispensation i forhold til at afvikle prøven efter samme retningslinjer som fsa-prøvens B-form.

Det blev der givet dispensation til, og de tilbagemeldinger, vi har modtaget, har været meget positive. Ikke mindst på 10. klasse-centre og på efterskoler, hvor der er mange elever i gang, giver det en god faglig afsmitning, at der over længere tid er spot på danskfaget. De overordnede erfaringer er medtaget under evalueringen af fsa-Prøveform B.

Afrunding

Vi vil lade de følgende citater slutte dette års evaluering af. De giver stof til eftertanke, og arbejde til dansklærerne:

Ved alle eksaminationer (uanset karaktergivningen) har jeg kunnet registrere absolut kvalificeret undervisning. Der er engagerede dansklærere i vort land!

Igen undrer det mig, at ikke uddannede personer fører til afsluttende prøver. Skidt for faget dansk og for lærerjobbet. GLÆDER mig trods alt allerede til næste år.

- De unge mennesker er dygtige, – man skal ikke skue hunden på hårene og tro, at en fremmed lod eller piercinger betyder manglende indsigt.

- Hvor er det dejligt at møde så mange forskellige unge mennesker i dag, som er velformulerede og forstår at tilpasse deres sprog til situationen. De er høflige, åbne og indstillede på at gøre en god figur. Det er ikke lige de unge mennesker, der skrives om i medierne.

- Mit indtryk er at de unge er rigtig dygtige til at udtrykke sig. De taler et fint moderne dansk, ofte med nuancerede udtryk, og også med et charmerende ungdommeligt gå-på-mod.